

GMINNY MODEL WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

2022

Eksperci: Anna Ostasz, Joanna Syryjczyk-Saczuk, Michał Romanowski,
Kamil Węgliński

Eksperci Wspomagający: Adriana Kulgawczuk, Dorota Kulicka, Wioleta Michalik
Piotr Frończuk, Marek Makaruk, Maciej Tarasiuk

Nadzór merytoryczny: dr Ewelina Iwanek, Jacek Korzeniak

Wydawca:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”
z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

www.oic.lublin.pl

Publikacja bezpłatna

Opracowana w ramach realizacji projektu „Mój dom - kompleksowy program wsparcia wychodzenia z bezdomności w oparciu o wzorzec włoski”.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014 - 2020, 4.3 Współpraca ponadnarodowa.

Realizatorzy Projektu:

Lider: Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego

„OIC Poland” z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Partner Krajowy:

Gmina Miejska Biała Podlaska

ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 3, 21-500 Biała Podlaska

www.bialapodlaska.pl

Partnerzy ponadnarodowi:

Fondazione Casa della Carità A. Abriani

Via Brambilla 10, Mediolan (Włochy)

www.casadellacarita.org

fiio.PSD Federazione Italiana Organismi per le Persone Senza Dimora

Via Soria 13, Rzym (Włochy)

www.fiopds.org

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

KOMPLEKSOWY PROGRAM WSPARCIA
WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI
W OPARCIU O WZORZEC WŁOSKI

SPIS TREŚCI

KOMPONENT A

- 4** SŁOWNIK POJĘĆ
- 9** WSTĘP
- 19** PODSTAWY PRAWNE REALIZACJI
GMINNEGO MODELU WYCHODZENIA
Z BEZDOMNOŚCI
- 49** IDENTYFIKOWANE BARIERY
W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY NA RZECZ
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU
BEZDOMNOŚCI, NA KTÓRE ODPOWIADA
GMINNY MODEL WYCHODZENIA
Z BEZDOMNOŚCI
- 54** ANALIZA ROZWIĄZAŃ WŁOSKICH
W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMU BEZDOMNOŚCI
- 57** UŻYTKOWNICY I ODBIORCY
GMINNEGO MODELU WYCHODZENIA
Z BEZDOMNOŚCI
- 65** POROZUMIENIE WIELOSEKTOROWE
W ZAKRESIE GMINNEGO MODELU
WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI
- 68** ZASADY WSPÓŁPRACY PARTNERSKIEJ
PRZY WDRAŻANIU GMINNEGO MODELU
WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI
- 70** KORZYŚCI Z WDRAŻANIA GMINNEGO
MODELU WYCHODZENIA
Z BEZDOMNOŚCI
- 72** SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ZA REALIZACJĘ MODELU
- 77** INNOWACYJNOŚĆ MODELU W ZAKRESIE
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
- 80** ZAŁĄCZNIKI

SŁOWNIK POJĘĆ I SKRÓTÓW

Aktywizacja zawodowa

Pobudzanie osób bezrobotnych do aktywności zawodowej. Aktywizacja zawodowa bezrobotnych to konkretne usługi rynku pracy, z których może skorzystać osoba bezrobotna.

CIS

Centrum Integracji Społecznej- podmiot ekonomii społecznej zajmujący się reintegracją społeczną i zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

CUS

Centrum Usług Społecznych- jednostka organizacyjna działająca na terenie gmin, której celem jest koordynacja i rozwój usług społecznych na poziomie lokalnym.

CZP

Centrum Zdrowia Psychicznego: pilotażowy program bezpłatnej pomocy psychiatrycznej. W pilnych przypadkach plan pomocy opracowywany jest w ciągu 72 godzin od zgłoszenia się do punktu zgłoszeniowo - koordynacyjnego. Zależnie od potrzeb pacjenta konieczne mogą okazać się np. regularne konsultacje z psychiatrą lub terapia prowadzona przez psychologa (indywidualna lub grupowa), wizyty pielęgniarki środowiskowej lub wsparcie asystenta zdrowienia.

Diagnoza

Rozpoznanie jakiegoś stanu rzeczy i jego tendencji rozwojowych na podstawie jego objawów, w oparciu o znajomość ogólnych prawidłowości.

Doradztwo zawodowe

Proces pomagania ludziom w celu lepszego zrozumienia przez nich samych siebie w odniesieniu do rodzajów pracy i środowiska pracy, by mogli podjąć właściwą decyzję przy wyborze kierunku kariery, podjęcia nowego zawodu, zmiany aktualnego zatrudnienia, lub też właściwego dostosowania zawodowego.

EWUŚ

Elektroniczny system weryfikacji uprawnień świadczeniobiorców- system wprowadzony w 2013 r. pozwala na weryfikowanie prawa pacjenta do opieki medycznej finansowanej przez NFZ na podstawie numeru PESEL, pozwala szybko sprawdzić ubezpieczenia pacjenta.

Edukacja

Ogół procesów i oddziaływań, których celem jest zmienianie ludzi, stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych. Edukacja osób bezdomnych to zorganizowany, często długotrwały proces zmierzający do zdobycia przez osobę bezdomną wiedzy i umiejętności, pomagających w pokonaniu barier i rozwinięciu potencjału, bez których reintegracja społeczna i podjęcie działań zawodowych byłoby niemożliwe

KIS

Klub Integracji Społecznej - forma reintegracji społecznej i pracy socjalnej powiązana z doradztwem zawodowym mająca skutecznie zorganizować działania o charakterze terapeutycznym, zatrudnieniowym i samopomocowym.

Kontrakt socjalny

Pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca zobowiązania i uprawnienia stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań, zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

Mieszkanie treningowe

To lokale, które nie tylko osobom wykluczonym społecznie dają dach nad głową, ale również wspierają proces reintegracji społeczno-zawodowej.

Mentoring

Relacja partnerska między mentorem, a jego podopiecznym, skierowana na odkrywanie i rozwijanie możliwości podopiecznego.

Mentee

Osoba bezdomna, która pozostaje pod opieką Mentora w procesie wychodzenia z kryzysu bezdomności.

Model	To odwołanie do produktu finalnego Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności.
MOW	Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie, które wymagają specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania.
NGO	Organizacja pozarządowa, (ang. non-governmental organization) to podmiot, który nie jest jednostką albo organem administracji publicznej oraz którego działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku.
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
Osoba bezdomna	Osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania (ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej). Brak dachu nad głową, brak mieszkania, niezabezpieczone mieszkanie oraz nieodpowiednie/nieadekwatne zakwaterowanie (Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS)
Pomoc prawna	Szczególnego rodzaju usługi świadczone w celu ochrony prawnie chronionych interesów. W Polsce od 1 stycznia 2016 weszła w życie ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej udzielanej każdemu, kto jej potrzebuje i złoży oświadczenie, że nie stać go na pomoc prawną na zasadach rynkowych.

Praca socjalna

Interdyscyplinarna działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

PUP

Powiatowy Urząd Pracy

Reintegracja społeczna i zawodowa

Reintegracja społeczna - działania mające odbudowywać oraz umacniać u osób objętych taką formą pomocy, umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, życia i pobytu.

Reintegracja zawodowa - działalność nastawiona na odbudowę i podtrzymanie u osoby podlegającej tym działaniom społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Sekretariat społeczny

Ogólnodostępny system informacji o realizowanych formach wsparcia dla osób bezdomnych.

Streetworking

„Praca na ulicy” forma pracy socjalnej, polegającej na pracy z podopiecznym w jego środowisku, w miejscu gdzie przebywa na co dzień.

Uzależnienie

Nabyty stan zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, który charakteryzuje się okresowym lub stałym przymusem wykonywania określonej czynności lub zażywania psychoaktywnej substancji.

Wsparcie psychologiczne

Pomoc w radzeniu sobie z trudnościami, pomaganie w przejściu najtrudniejszych etapów życia. Działania mogą obejmować psychoterapię indywidualną, grupową, trening rozwoju, grupę wsparcia lub kilka innych metod powszechnie stosowanych w psychologii i psychoterapii.

Wykluczenie społeczne

Dynamiczny i wielowymiarowy proces pełnego odcięcia lub częściowego ograniczania dostępu do różnych społecznych, gospodarczych, kulturowych i politycznych systemów, które pomagają jednostce w integracji ze społeczeństwem.

Zdrowie psychiczne

Pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny człowieka (Światowa Organizacja Zdrowia).

Definicja medyczna: niewystępowanie objawów psychopatologicznych, równowaga organizmu w procesach fizjologicznych, brak defektów w strukturze i funkcjach psychicznych.

Definicja psychologiczna: zdolność do twórczego rozwoju i samorealizacji, akceptację i poczucie własnej wartości i tożsamości, zdolność osiągnięcia satysfakcji z życia, realistyczną percepcję rzeczywistości. Definicja socjologiczna: zdolność przystosowania się jednostki do norm kulturowych i środowiska społecznego, uwewnętrzniania norm w przebiegu socjalizacji, umiejętności prawidłowej koegzystencji w grupie i właściwego funkcjonowania w rolach społecznych.

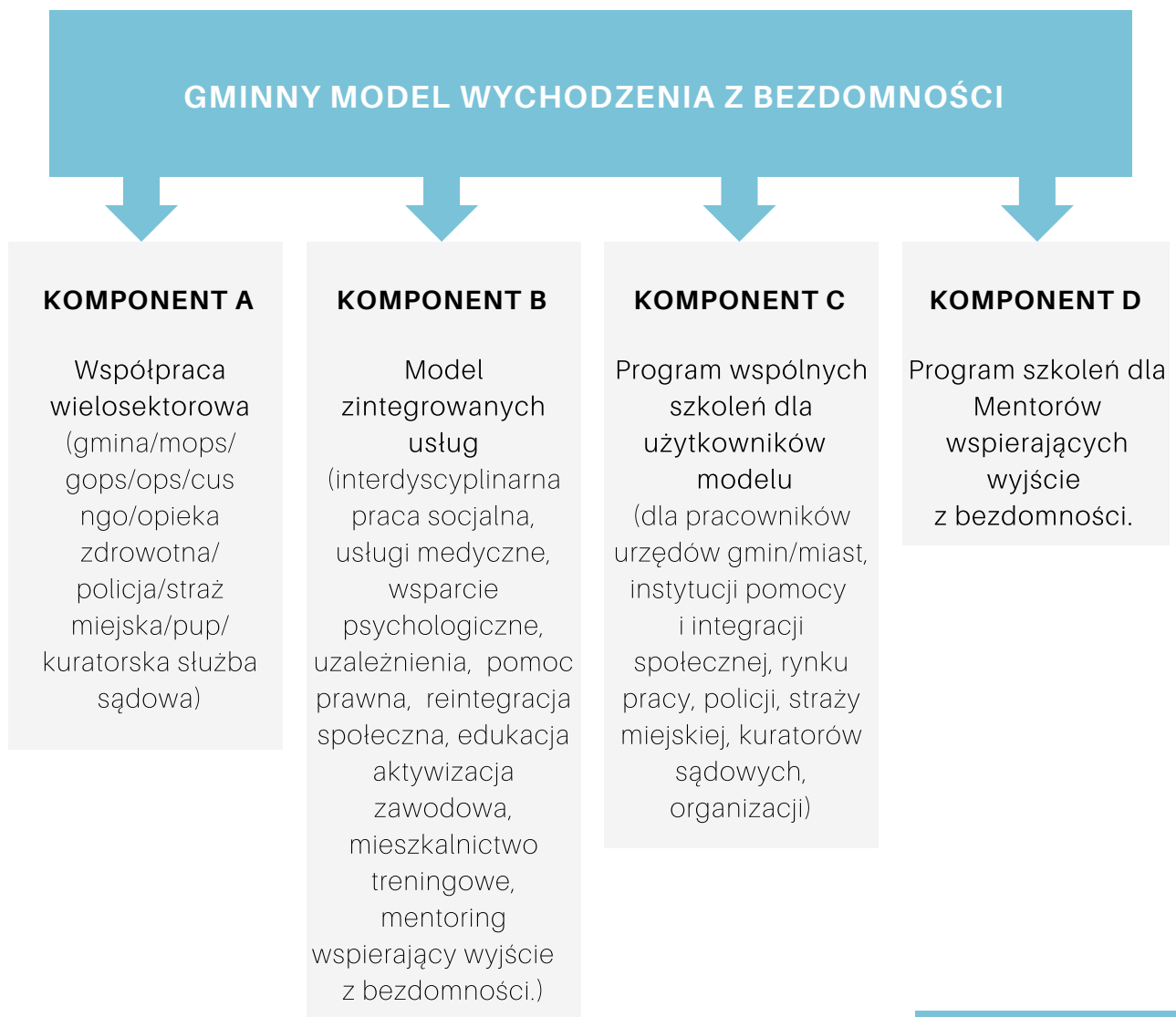
WSTĘP

„Wierzę, że człowiek może się odrodzić do prawdziwego i godnego życia w każdym momencie swojej egzystencji”

Thomas Merton

Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności wypracowany w ramach projektu **„Mój dom - kompleksowy program wychodzenia z bezdomności w oparciu o wzorzec włoski”** jest produktem składającym się z 4 komponentów. Stanowi gotowy produkt do wdrożenia przez każdy samorząd gminny w Polsce. Cechuje go przede wszystkim innowacyjność i kompleksowość w zakresie rozwiązywania i niwelowania skutków tak trudnego problemu społecznego jakim jest bezdomność.

Rysunek 1. Gminny model wychodzenia z bezdomności

Model ten powstał w odpowiedzi na identyfikowane problemy w zakresie efektywnego i kompleksowego systemu wsparcia osób bezdomnych na poziomie gminy oraz zmniejszenia skutków związanych z problemem bezdomności. Komplementarną częścią modelu jest Program wspólnych szkoleń dla użytkowników modelu (pracowników urzędu gminy/miasta, instytucji pomocy i integracji społecznej, rynku pracy, policji/straży miejskiej, kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych) oraz Program szkoleń dla mentorów wspierających wyjście z bezdomności. Użytkownicy Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności otrzymują profesjonalny i efektywny model zintegrowanych usług w obszarze bezdomności, oparty na rozwiązaniach, które są od wielu lat stosowane z dużym poziomem skuteczności we Włoszech.

Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności niewątpliwie jest rozwiązaniem innowacyjnym, które wzmocni podstawową działalność statutową samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych, jak również ich partnerów tj. samorządu powiatowego oraz innych instytucji i organizacji pracującymi z osobami bezdomnymi.

Rozwiązywanie problemów społecznych jest jednym z najtrudniejszych zadań z jakim musi się zmierzyć samorządom gminnym. Wskazać należy, iż bezdomność jest jednym z bardzo złożonych problemów, ponieważ towarzyszy mu wiele innych min. ubóstwo, uzależnienia, przewlekła choroba, bezradność i całkowity brak motywacji do zmiany swojej trudnej sytuacji życiowej.

Dokonując analizy problemu bezdomności należy wskazać, iż jest szczególnie bolesnym zjawiskiem społecznym, ponieważ każdy człowiek pozostając bez dachu nad głową funkcjonuje bez przestrzeni w której może się schronić przed swoimi problemami. Wszystkim osobom, które mają swój dom trudno jest zrozumieć osoby pozostające w kryzysie bezdomności, a przecież jest ich wśród nas coraz więcej. Obecnie osoby bezdomne można spotkać w każdej społeczności lokalnej do niedawna było to zjawisko charakterystyczne wyłącznie dla dużych miast. Jest to niewątpliwie pewnego rodzaju znak czasu.¹ Dom oznacza odpowiednio urządzonej przestrzeń zapewniającą człowiekowi godną egzystencję, poczucie stabilizacji oraz warunki wystarczające do pełnienia prawidłowych funkcji życiowych i realizację potrzeb. Bezdomność w ostatnich latach w Polsce należy do zjawisk rozwijających się bardzo dynamicznie i obejmuje osoby pochodzące z różnych środowisk społecznych, niekoniecznie wykluczone społecznie.

1. B. Moraczewska Studia Gdańskie Wizje i rzeczywistość 2013 r. Tom 10 Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna

Przyczyny problemu bezdomności mają głównie 4 źródła:

- Indywidualne (min. osobowość, uzależnienia, niepełnosprawność, zaburzenia psychiczne);
- Społeczne (przemoc domowa, konflikty wewnątrzrodzinne, brak rodziny);
- Strukturalne (eksmisje, powrót z zagranicy, zadłużenia, bezrobocie, problemy mieszkaniowe: przeludnienie, trudne warunki, udział w domu/mieszkanii z byłym małżonkiem);
- Instytucjonalne (uzależnienie od pomocy instytucjonalnej, opuszczenie pieczy zastępczej, zakładu karnego, aresztu śledczego).

Bezdomność jako problem społeczny od dawna postrzegane było jako istotne w działaniach wszystkich instytucji pomocy i integracji społecznej. Problem ten istnieje na wielu płaszczyznach : społecznej, politycznej, gospodarczej, psychologicznej oraz kulturowej. Jest bardzo złożony i wielowymiarowy. Unia Europejska stopniowo zaczyna zwracać uwagę, że bezdomność i wykluczenie mieszkaniowe muszą stanowić wysoki priorytet w polityce społecznej państw członkowskich.²

Bezdomność jest w swojej istocie bardzo złożonym i jednym z najtrudniejszych problemów społecznych. Trudno jest opracować wyłącznie jeden sposób wsparcia w odniesieniu do potrzeb wszystkich osób doświadczających bezdomności. Niezbędne są zatem kompleksowe systemy pomocy, uwzględniające min: różnorodność osobistych problemów składających się na doświadczaną bezdomność, lokalną skalę zjawiska bezdomności, specyfikę danej gminy i posiadane zasoby. W procesie budowania systemu wsparcia pomocny jest więc przepływ informacji o innowacjach w realizacji bezpośredniej pomocy osobom bezdomnym, ale także o różnorodnych dobrych praktykach zwiększających skuteczność dostępnych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych.³

2. Informacja Dotycząca Problematyki Bezdomności na Terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego [dostęp 30.11.2021] <https://warmia.mazury.pl/images/Departamenty/Regionalny_Osrodek_Polityki_Spoecznej/bezdomnosc-raport-2017/Bezdomno%C5%9B%C4%87__2016.doc>

3. J. Wilczek Pokonać bezdomność 2018 r.

Określenie skali zjawiska bezdomności w Polsce nie jest zadaniem łatwym, jednak dla prawidłowej realizacji lokalnej polityki społecznej w tym obszarze konieczne jest posiadanie danych statystycznych w tym obszarze. Jest to element ważny dla opracowywania gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, określania liczby placówek udzielających schronienia osobom w kryzysie bezdomności czy podejmowania decyzji w zakresie polityki mieszkaniowej gmin.

W Polsce badanie liczby osób bezdomnych odbywa się co dwa lata i jest koordynowane przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Z uwagi na stan pandemii Covid-19 ostatnie z takich badań zostało przeprowadzone w nocy z 13 na 14 lutego 2019 r. i był to piąty raz gdy przeprowadzono badanie liczby osób bezdomnych. Podczas realizacji tego badania docierano do miejsc najbardziej uczęszczanych przez osoby bezdomne w tym w szczególności: noclegownie, schroniska dla osób bezdomnych, schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, ogrzewalnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodki interwencji kryzysowej, specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, szpitale, hospicja, zakłady opiekuńczo-lecznicze, inne placówki zdrowia, zakłady karne, areszty śledcze, izby wytrzeźwień, pogotowia socjalne, pustostany, domki na działkach, altany działkowe, miejsca niemieszkalne (m.in. ulice, klatki schodowe, dworce PKP i PKS, altany śmietnikowe, piwnice) oraz pozostałe miejsca. Proces przeprowadzenia tego badania wymagał zaangażowania instytucji pomocowych, służb mundurowych oraz wolontariuszy.

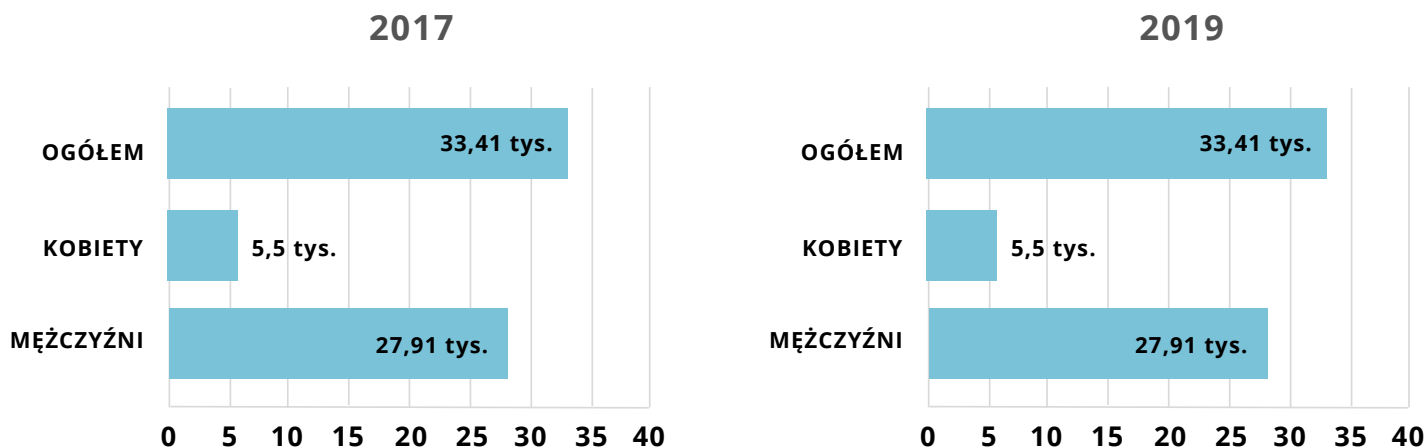
Podczas realizacji badania zdiagnozowano 30 330 osoby bezdomne, z czego 83,6% stanowili mężczyźni (25 369 osób), natomiast 16,4% kobiety (4 961 osób).

W porównaniu z rokiem 2017 liczba osób bezdomnych spadła o ponad 9%, gdyż w tej edycji badania zdiagnozowano o 3 078 osób mniej. Spadek zaobserwowano zarówno wśród kobiet (o ponad 0,5 tys. osób), jak i mężczyzn (o ponad 2,5 tys.)

Wykres 1 . Liczba osób bezdomnych w Polsce

LICZBA OSÓB BEZDOMNYCH:

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Osoby bezdomne w województwach

Należy wskazać, iż nadal najwięcej osób bezdomnych przebywa w województwach: mazowieckim (4 278 osób), śląskim (4 255 osoby) i pomorskim (3 014 osób). Najmniej w województwie podlaskim (646 osoby), świętokrzyskim (794 osoby) oraz lubuskim (812 osób). We wszystkich województwach można zaobserwować spadek liczby osób bezdomnych, jedynie w województwie świętokrzyskim jest ich nieznacznie więcej w porównaniu do poprzedniej edycji badania (wzrost o 32 osoby).

Rysunek 2. Mapa liczby osób bezdomnych w Polsce w podziale na województwa

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

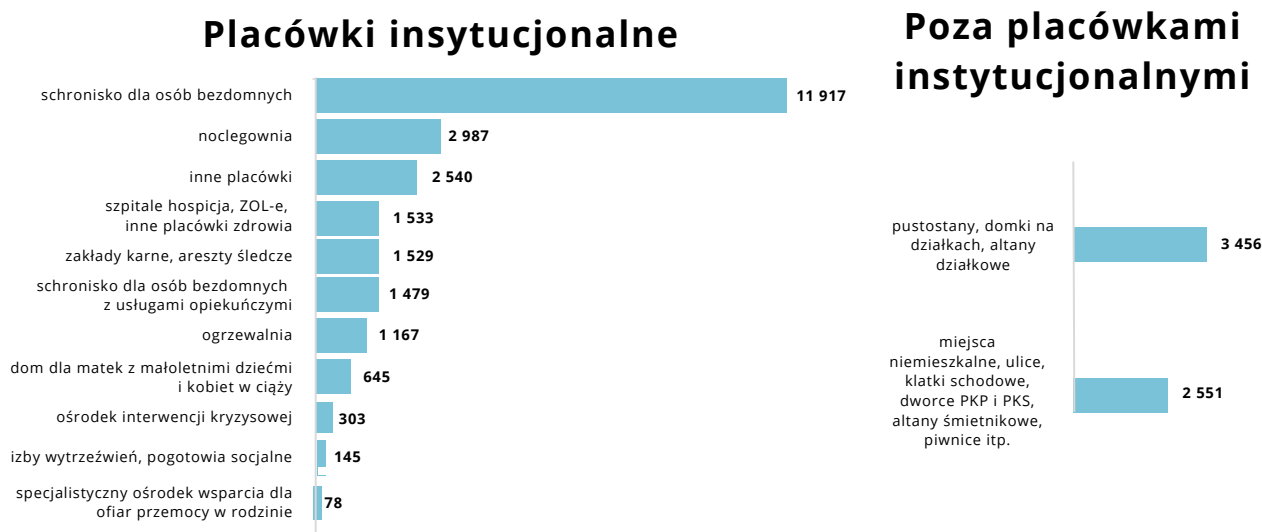

Miejsca pobytu osób bezdomnych

Wśród przebadanych osób 24 323 (80,2%) przebywało w placówkach instytucjonalnych, a 6 007 (19,8%) poza nimi min. w przestrzeni publicznej i miejscach niemieszkalnych.

Rysunek 3. Miejsca przebywania osób bezdomnych w Polsce

MIEJSCA PRZEBYWANIA OSÓB BEZDOMNYCH

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

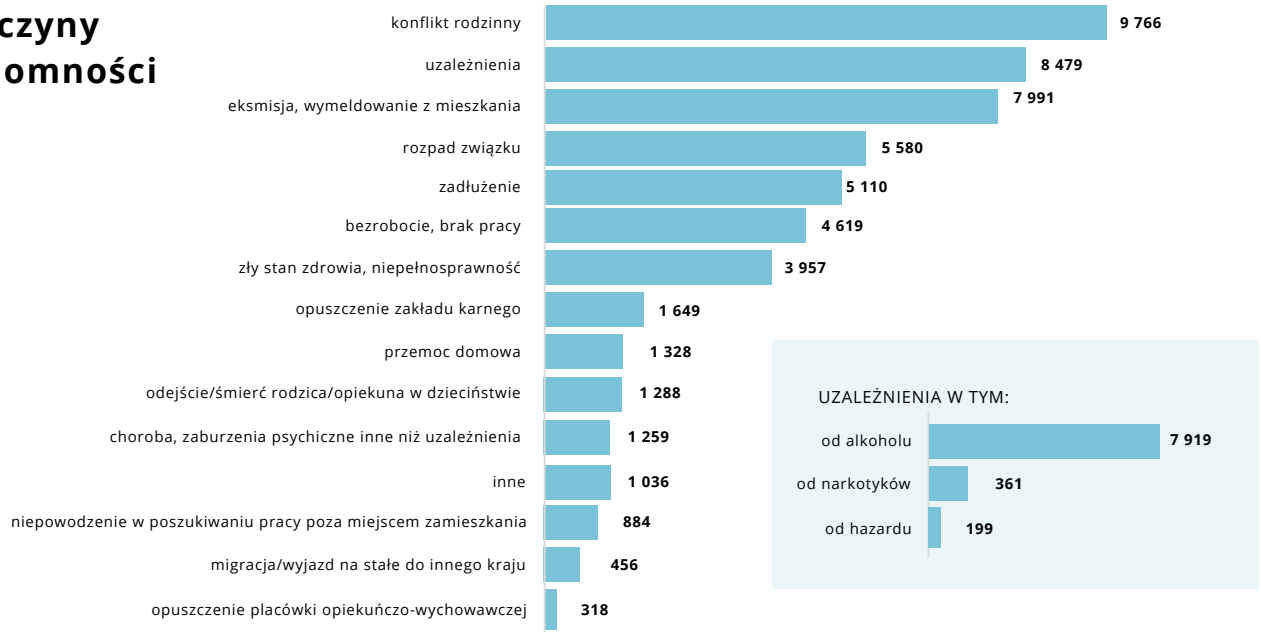
Przyczyny bezdomności

Analizując należy wskazać, iż zmieniły się okoliczności, które osoby bezdomne wskazywały jako główną przyczynę swojej sytuacji życiowej. Konflikt rodzinny był najczęściej podawanym źródłem kryzysu bezdomności przez osoby badane – 32,2%, zaraz po nim wskazywano uzależnienie – niespełna 28%. W dalszej kolejności znalazły się: eksmisja, wymeldowanie – 26,3%, które podczas poprzedniego badania uznawane były za główną przyczynę bezdomności, a następnie rozpad związku – 18,4%.

Rysunek 4. Przyczyny bezdomności wskazywane przez osoby pozostające w kryzysie bezdomności

Przyczyny bezdomności

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

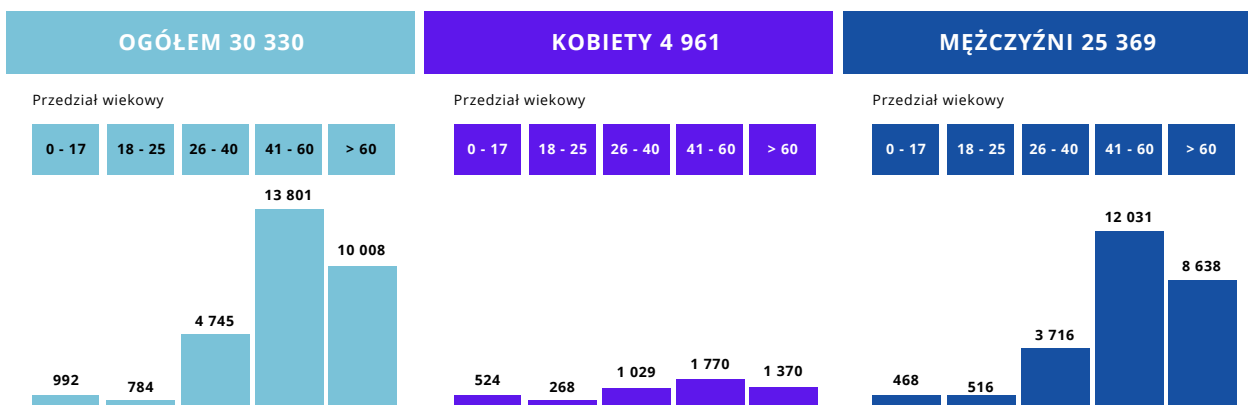
Wiek osób bezdomnych

Podobnie jak przed dwoma laty najczęściej osób bezdomnych zdiagnozowano w przedziale wiekowym 41-60 lat (13 801 osób, w tym 1 770 kobiet i 12 031 mężczyzn).

Rysunek 5. Wiek osób bezdomnych

Wiek osób bezdomnych

Stan na 02.2019r.

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Wykształcenie osób bezdomnych

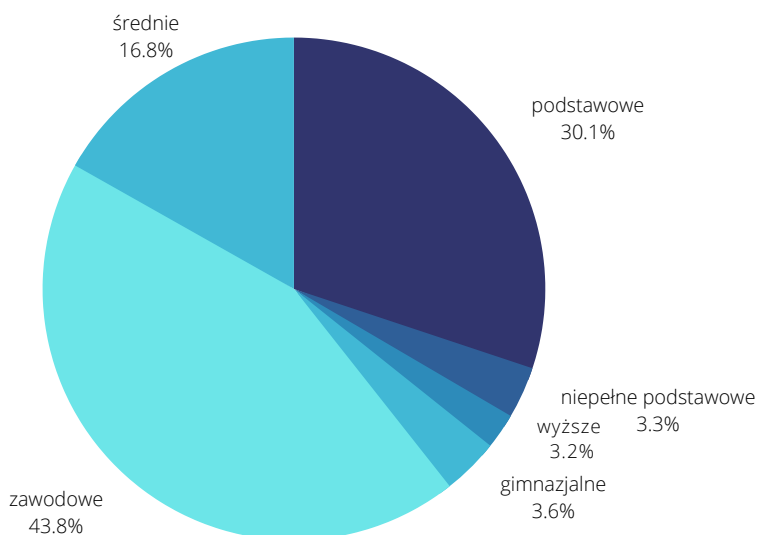
Większość osób bezdomnych ma wykształcenie zawodowe (12 293 osób) oraz podstawowe (8 448 osób).

Rysunek 6. Poziom wykształcenia osób bezdomnych

Wykształcenie osób bezdomnych

Stan na 02.2019r.

zawodowe	12 293
podstawowe	8 448
średnie	4 720
niepełne podstawowe	932
gimnazjalne	1 021
wyższe	642

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Czas pozostawania osobą bezdomną

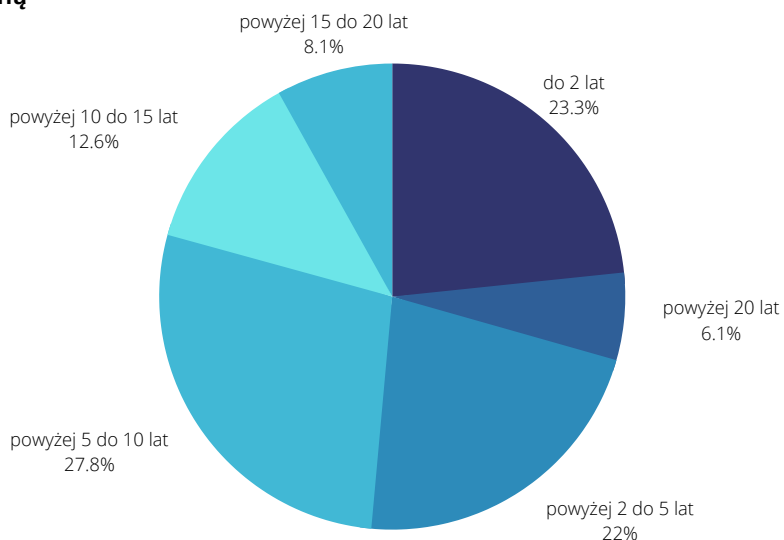
Na podstawie informacji uzyskanych podczas tej edycji badania można zaobserwować, iż wydłużają się epizody bezdomności wśród badanych osób. Najliczniejszą grupę stanowią obecnie osoby pozostające w kryzysie bezdomności powyżej 5 do 10 lat – 7 961 osób (27,84%). Kolejną grupą to osoby bezdomne najkrócej, tj. do 2 lat – 6 677 osób (23,35%)

Rysunek 7. Czas pozostawania osobą bezdomną

Czas pozostawania osobą bezdomną

Stan na 02.2019r.

do 2 lat	6 677
powyżej 2 do 5 lat	6 302
powyżej 5 do 10 lat	7 961
powyżej 10 do 15 lat	3 616
powyżej 15 do 20 lat	2 313
powyżej 20 lat	1 731

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

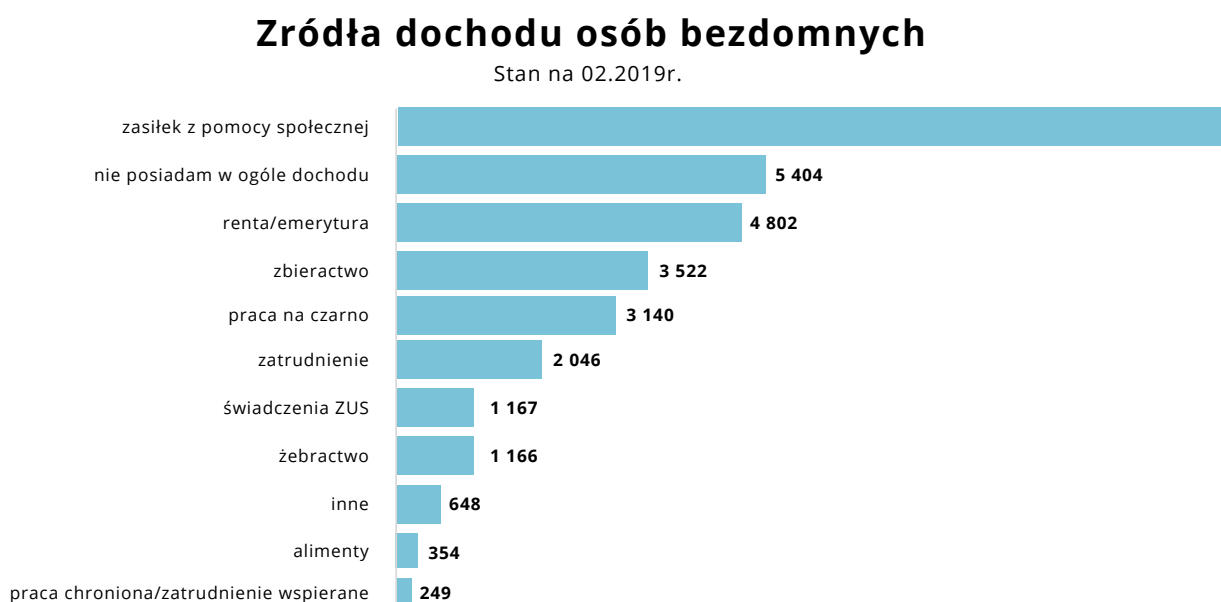

Źródła dochodu

Po raz kolejny najczęściej podawanym źródłem dochodu przez osoby objęte badaniem był zasiłek z pomocy społecznej (niespełna 38%). W drugiej kolejności wskazywano jednak emeryturę/rentę (15,8%), a nie jak poprzednio zbieractwo, które obecnie jest trzecim najczęściej deklarowanym źródłem utrzymania osób bezdomnych – 11,6%. Wciąż dość liczną grupę stanowią osoby, które utrzymują, iż w ogóle nie posiadają dochodu (17,8%).

Rysunek 8. Źródła dochodu osób bezdomnych

Źródło: Na podstawie Raportu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Bezdomność to problem społeczny, który można określić jako jedną z najbardziej dotkliwych, a jednocześnie najbardziej złożonych form wykluczenia społecznego.⁴ To niewątpliwie nowy paradygmat dla budowania strategii systemowej polityki społecznej w obszarze bezdomności jako problemu społecznego. Nie ulega zatem wątpliwości, że istotnym aspektem przy podejmowaniu wszelkich działań, zmierzających do wsparcia osób w kryzysie bezdomności oraz mających wpływ na kształtowanie kierunków polityki społecznej na szczeblu centralnym, wojewódzkim i gminnym, jest świadomość aktualnej skali problemu bezdomności w Polsce.

4. Karolina Gierta „W Polsce jest ponad 30 tys. osób dotkniętych bezdomnością” [dostęp 30.11.2021] <<https://ostrzegamy.online/w-polsce-jest-ponad-30-tys-osob-dotknietych-bezdomnoscia/>>

W pierwszych tygodniach pandemii COVID-19, która dotknęła Polskę w marcu 2020 roku, wielką popularność zyskało hasło „Zostań w domu!”, pełniące zdecydowanie funkcję prewencyjną w sytuacji, gdy coraz bardziej do naszej świadomości docierały nowe informacje dotyczące skutków pandemii. Bardzo liczne apele do całego społeczeństwa kierowały władze, służba zdrowia, instytucje pomocowe i organizacje pozarządowe. Analizując tą trudną sytuację, pojawiało się pytanie o tych, którzy nie mają swojego domu i nie mogą zastosować się do tych zaleceń. W czasie pandemii zamykany jest dostęp do różnych miejsc w przestrzeni publicznej, jak parki, ogrody miejskie, tereny zielone. Dla osób z problemem bezdomności oznacza to kolejne przeżycia traumatyczne, ponieważ kolejny raz tracą miejsca, które stanowiły dla nich bardzo często namiastkę domu. Ten trudny okres pokazuje, jak ważne jest działanie ponadstandardowe dla rozwiązania problemu bezdomności lub niwelowania jego skutków.⁵

Realizacja Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności to zespół wzajemnie powiązanych długofalowych działań administracji publicznej i partnerów wielosektorowych podejmowanych i realizowanych w zakresie zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego, edukacji, zdrowia i mieszkalnictwa, których celem głównym jest integracja społeczna, zaspokajanie potrzeb oraz rozwiązywanie problemów społecznych. Na poziomie ogólnym model stanowi kompleksowe rozwiązanie tj. pakiet wzajemnie powiązanych, możliwych do wdrożenia wystandaryzowanych usług tj. dostępnych rozwiązań, pozwalający na konstruowanie na podstawie tej bazy modelu lokalnego „szytego na miarę”.

5. Piotr T. Nowakowski „Działania władz publicznych w Polsce na rzecz osób bezdomnych w trakcie pandemii COVID-19” [Dostęp: 30.11.2021
<<https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/19547/NOW%20dzia%C5%82ania%20w%C5%82adz%20publicznych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

PODSTAWY PRAWNE MODELU

W Polsce nie funkcjonuje, żaden akt prawny regulujący kompleksowe rozwiązywanie problemu bezdomności, pomimo wielu kosztów ekonomicznych i społecznych jakie za sobą niesie bezdomność. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w art. 6 pkt 8 definiuje osobę bezdomną. Za warunek konieczny uznania danej osoby za bezdomną uznaje się niezamieszkiwanie w lokalu mieszkalnym, z powodu jego braku lub braku możliwości zamieszkania w nim.

Analizując, należy wskazać, iż punktem odniesienia jest Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS, na podstawie której sformułowano polską typologię bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego. Zawiera one cztery główne: bezdachowość, bezmieszkaniowość, niezabezpieczone mieszkanie oraz nieodpowiednie/nieadekwatne zakwaterowanie. Kategorie te odnoszą się do bezdomności sensu stricto oraz do problematyki wykluczenia mieszkaniowego, które może być rozumiane jako bezdomność sensu largo (jako zagrożenie wystąpieniem bezdomności).

Poniżej wskazane regulacje prawne, wskazują na zadania i kompetencje poszczególnych instytucji i organizacji w zakresie bezdomności. Jednak dominujący zakres realizowanych działań pomocowych dla bezdomnych jest na poziomie samorządu gminnego instytucjom pomocy społecznej. Analizując zakres oferowanego wsparcia, wskazać należy zdecydowanie na ich charakter interwencyjny, mało efektywny w trwałym wyjściu z bezdomności. Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności jest odpowiedzią na braki w tym zakresie, a jego założenia uwzględniają poniższe regulacje prawne. Realizacja modelu nie wymaga zmian ustawowych, przewidziane działania oparte są na aktach prawnych z uwzględnieniem zawarcia partnerstwa i jego koordynacji.

Wskazane niżej liczne obowiązujące regulacje prawne wraz ze swoimi aktami wykonawczymi stanowią bazę niezbędną do kształtowania się w Polsce odpowiedzialnej polityki społecznej wobec osób bezdomnych. Rozproszony system wsparcia dla tej grupy społecznej w różnych systemach powoduje jego niską efektywność i przede wszystkim trudności interpretacyjne, który resort w Polsce odpowiada za kompleksowe wsparcie osób i rodzin pozostających w kryzysie bezdomności.

STAN PRAWNY - GRUDZIEŃ 2021

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2021 r. poz.1372 z późn.zm)

art. 7. Zadania własne gminy

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej; gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego; wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz; działalności w zakresie telekomunikacji; lokalnego transportu zbiorowego; ochrony zdrowia; pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; gminnego budownictwa mieszkaniowego; edukacji publicznej; kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych; targowisk i hal targowych; zieleni gminnej i zadrzewieni; cmentarzy gminnych; porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego; utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych; polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej; wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej; promocji gminy; współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

art. 10. Współdziałanie między jednostkami samorządu terytorialnego

1. Wykonywanie zadań publicznych może być realizowane w drodze współdziałania między jednostkami samorządu terytorialnego.
2. Gminy, związki międzygminne oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego mogą sobie wzajemnie bądź innym jednostkom samorządu terytorialnego udzielać pomocy, w tym pomocy finansowej.

Ustawa z dnia 4 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 r. poz.2268)

art. 2. Pojęcie i organy pomocy społecznej

1. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

2. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi

art. 3. Zasady i cele pomocy społecznej

1. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

2. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom, o których mowa w art. 2 ust. 1, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

3. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy.

4. Potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej.

art. 4. Współdziałanie świadczeniobiorcy z organem pomocy społecznej

Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

art. 5. Osoby uprawnione do świadczeń z pomocy społecznej

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej, przysługuje:

1) osobom posiadającym obywatelstwo polskie mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

2) cudzoziemcom mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

a) na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d lub w art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej

b) w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany - w formie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego;

3) mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

art. 5a. Pomoc ofiarom handlu ludźmi

Prawo do świadczeń w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego przysługuje cudzoziemcom przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w art. 170 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub na podstawie zezwolenia, o którym mowa w art. 176 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.

art. 6. Definicje ustawowe

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

1. Dochód na osobę w rodzinie - dochód rodziny podzielony przez liczbę osób w rodzinie;
2. Kontrakt socjalny - pisemną umowę zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc, określającą uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny;
3. Osoba bezdomna - osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepis o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania;
4. Osoba samotna - osobę samotnie gospodarującą, niepozostającą w związku małżeńskim i nieposiadającą wstępnych ani zstępnych;
5. Osoba samotnie gospodarująca - osobę prowadzącą jednoosobowe gospodarstwo domowe;
6. Praca socjalna - działalność zawodową mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi;

art. 7. Przyczyny udzielania pomocy

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- 11) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 12) alkoholizmu lub narkomanii;
- 13) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej

art. 8. Kryterium dochodowe

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje :

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 701 zł
- 2) osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 528 zł

Od dnia 1 stycznia 2022 r.

- 1) dla osoby samotnie gospodarującej - w wysokości 776 zł,**
- 2) dla osoby w rodzinie - w wysokości 600 zł;**

art. 15. Formy pomocy społecznej

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

art. 16. Podmioty realizujące zadania pomocy społecznej

1. Obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej w zakresie ustalonym ustawą.

2. Gmina i powiat, obowiązane zgodnie z przepisami ustawy do wykonywania zadań pomocy społecznej, nie mogą odmówić pomocy osobie potrzebującej, mimo istniejącego obowiązku osób fizycznych lub osób prawnych do zaspokajania jej niezbędnych potrzeb życiowych.

3. Pomocy nie mogą również odmówić podmioty, którym jednostki samorządu terytorialnego zleciły realizację zadań,

art. 17. Obowiązkowe i własne zadania gminy

1. Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy min.:

- Udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;

- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;

- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;

- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;

- Pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;

2. Do zadań własnych gminy należy:

1) Przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;

2) Przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;

3) Opracowanie i realizacja projektów socjalnych;

4) Podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;

5) Współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

art. 18. Zadania gminy zlecone z zakresu administracji rządowej

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy min.:

- 1) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a;
- 3) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

art. 25. Zlecenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej

Organy administracji rządowej i samorządowej, zwane dalej "organami", mogą zlecać realizację zadania z zakresu pomocy społecznej, udzielając dotacji na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zleconego zadania organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy, prowadzącym działalność w zakresie pomocy społecznej, zwanych dalej "podmiotami uprawnionym

art. 48. Pomoc w formie schronienia, posiłku lub ubrania

Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona

art. 48a. Pomoc w postaci udzielenia tymczasowego schronienia

1. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.
2. Schronisko dla osób bezdomnych zapewnia osobom bezdomnym, które podpisały kontrakt socjalny, całodobowe, tymczasowe schronienie oraz usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.
- 3.. Przyznanie osobie bezdomnej tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych przez gminę miejsca jej pobytu, na podstawie art. 101 ust. 3, nie wymaga podpisania kontraktu socjalnego
4. Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi zapewnia osobom bezdomnym, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, zakład opiekuńczo-leczniczy lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, tymczasowe schronienie wraz z usługami opiekuńczymi oraz usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie

aktywności społecznej, w miarę możliwości wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

5. W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobom bezdomnym, o których mowa w ust. 2b, zapewnia się posiłek lub całodzienne wyżywienie, świadczone w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

6. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się przyznanie tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi osobom bezdomnym, które posiadają decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej, przez okres oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej, jednak nie dłużej niż przez 4 miesiące.

7. Jeżeli w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi są przewidziane miejsca dla osób niewymagających usług opiekuńczych, osobie bezdomnej zdolnej do samoobsługi i niewymagającej usług opiekuńczych może być przyznane tymczasowe schronienie w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi. W takim przypadku świadczenie usług osobom bezdomnym zdolnym do samoobsługi i niewymagającym usług opiekuńczych następuje z zastosowaniem przepisów ust. 2, 2a i 2g oraz standardów przewidzianych dla schronisk dla osób bezdomnych.

8. W schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi mogą przebywać jedynie osoby na podstawie decyzji o przyznaniu tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi albo decyzji o przyznaniu tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych, wydanej przez gminę.

9. Noclegownia zapewnia schronienie osobom bezdomnym, świadcząc tymczasową pomoc w postaci miejsca noclegowego, w ramach której umożliwia spędzenie nocy w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia.

10. Tymczasowe schronienie może być udzielone również w formie ogrzewalni, która umożliwia interwencyjny, bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach wyposażonych co najmniej w miejsca siedzące.

11. Do wykonywania czynności w zakresie usług świadczonych w ogrzewalni zatrudnia się osoby, które posiadają co najmniej średnie wykształcenie oraz ukończone szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy. 12. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się przebywanie w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych oraz schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi osób pod wpływem alkoholu lub substancji psychoaktywnych.

13. Pomoc przyznawana w formie tymczasowego schronienia w ogrzewalni lub noclegowni nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej, a wydatki poniesione za udzieloną pomoc nie podlegają zwrotowi.

14. Noclegownia, schronisko dla osób bezdomnych, schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalnia, w celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych związanych z udzielaniem schronienia, powinny spełniać minimalne

standardy podstawowych usług i minimalne standardy obiektów, w tym w zakresie odpowiednich warunków higienicznych i sanitarnych oraz odpowiednich warunków do odpoczynku, określone w przepisach.

15. W sytuacji kryzysowej występującej na skalę masową przyznanie tymczasowego schronienia może nastąpić z pominięciem standardów, oraz w innej formie.

16. Poniesione wydatki na świadczenia w postaci schronienia w ogrzewalni lub noclegowni udzielone na podstawie art. 101 ust. 3 nie podlegają zwrotowi przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania albo miejsce ostatniego miejsca zameldowania na pobyt stały.

art. 48 b. Pomoc w postaci przyznania niezbędnego ubrania i gorącego posiłku

1. Przyznanie niezbędnego ubrania następuje przez dostarczenie osobie potrzebującej odpowiedniego rozmiaru bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do pory roku.

2. Pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego gorącego posiłku dziennie przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić.

3. Pomoc, o której mowa w ust. 2, przyznana dzieciom i młodzieży w okresie nauki w szkole może być realizowana w formie zakupu posiłków.

4. Osoba lub rodzina może otrzymać pomoc w formie rzeczowej w postaci produktów żywnościowych.

art. 49. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności

1. Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, polegającym na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych, oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia.

2. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności jest opracowywany przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej wraz z osobą bezdomną i podlega zatwierdzeniu przez kierownika ośrodka.

3. Jeżeli osoba bezdomna przebywa w schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, indywidualny program wychodzenia z bezdomności może być opracowany przez pracownika socjalnego zatrudnionego w tej placówce, z zastrzeżeniem ust. 5.

4. Realizatorem indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności w przypadku, o którym mowa w ust. 3, jest odpowiednio schronisko dla osób bezdomnych albo schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

5. Jeżeli indywidualny program wychodzenia z bezdomności wykracza poza będące w dyspozycji placówki środki pomocy lub zachodzi konieczność objęcia osoby bezdomnej ubezpieczeniem zdrowotnym, podlega on zatwierdzeniu przez kierownika ośrodka pomocy społecznej. W takim przypadku w programie wskazuje się podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych postanowień programu.

6. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności powinien uwzględniać sytuację osoby bezdomnej oraz zapewniać szczególne wspieranie osobie aktywnie uczestniczącej w wychodzeniu z bezdomności.

7. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności, stosownie do potrzeb osoby bezdomnej, może uwzględniać wszelkie środki pomocy, jakimi dysponuje ośrodek pomocy społecznej realizujący program.

8. Za osobę bezdomną objętą indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenie zdrowotne na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

art. 108. Kontrakt socjalny

1. W celu określenia sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby lub rodziny znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej pracownik socjalny zatrudniony w ośrodku pomocy społecznej lub w powiatowym centrum pomocy rodzinie może zawrzeć kontrakt socjalny z tą osobą lub rodziną, w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

2. W przypadku osób bezrobotnych podpisanie kontraktu socjalnego, w ramach którego są realizowane działania na rzecz wzmocnienia aktywności osoby bezrobotnej, może być dokonywane na podstawie skierowania powiatowego urzędu pracy na zasadach określonych w art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3. Za osobę, z którą zawarto kontrakt socjalny, o której mowa w ust. 2, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenie zdrowotne na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1057 z późn.zm.)

art. 3. Przesłanki działalności pożytku publicznego.

1. Działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych w rozumieniu w/w ustawy

2. Organizacjami pozarządowymi są:

1) niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi,

2) nie działające w celu osiągnięcia zysku

- osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4.

3. Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez:

1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;

2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;

3) spółdzielnie socjalne;

4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2018 r. poz. 1263 i 1669), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

art. 4. Sfera zadań publicznych

1. Sfera zadań publicznych obejmuje zadania w zakresie min.

1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;

2) udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;

3) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;

4) działalności charytatywnej;

5) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;

6) działalności na rzecz integracji cudzoziemców;

7) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;

8) udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego

9) promocji i organizacji wolontariatu;

10) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

art. 5. Współpraca organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi.

1. Organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów.

2. Współpraca, o której mowa w ust. 1, odbywa się w szczególności w formach:
- 1) zlecenia organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie.
  - 2) wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności;
  - 3) konsultowania z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji;
  - 4) konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4, z radami działalności pożytku publicznego, w przypadku ich utworzenia przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego;
  - 5) tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych, podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej;
  - 6) umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie ;
  - 7) umowy partnerskiej określonej w art. 28a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2018 r. poz. 1307 i 1669) oraz porozumienia albo umowy o partnerstwie określonych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2018 r. poz. 1431 i 1544 oraz z 2019 r. poz. 60).
3. Współpraca, o której mowa w ust. 1, odbywa się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.
4. Zlecenie realizacji zadań publicznych, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, jako zadań zleconych w rozumieniu art. 127 ust. 1 pkt 1 lit. e, art. 151 ust. 1 oraz art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, może mieć formy: powierzenia wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji, lub wspierania wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.
5. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego określa, w drodze uchwały, szczegółowy sposób konsultowania z radami działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.
6. Organ administracji publicznej może po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 tworzyć i prowadzić jednostki organizacyjne, których celem jest działalność, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 33.
7. Podmiotem prowadzącym jednostkę, o której mowa w ust. 6, może być także organizacja pozarządowa oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3.

8. Jednostki samorządu terytorialnego mogą udzielać pożyczek, gwarancji, poręczeń organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3, na realizację zadań w sferze pożytku publicznego, na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 611 z późn.zm.)

art. 2. Definicje ustawowe

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

mieszkaniowym zasobie gminy - należy przez to rozumieć lokale służące do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, stanowiące własność gminy lub jednoosobowych spółek gminnych, którym gmina powierzyła realizację zadania własnego w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, z wyjątkiem towarzystw budownictwa społecznego oraz lokale pozostające w posiadaniu samoistnym tych podmiotów, a także lokale mieszkalne wskazane w umowie spółki utworzone przez spółki celowe, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2018 r. poz. 2363);

art. 4. Zadania własne gminy

1. Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej należy do zadań własnych gminy.
2. Gmina, na zasadach i w przypadkach określonych w ustawie zapewnia lokale w ramach najmu socjalnego i lokale zamienne, a także zaspokaja potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach.
  - 2a. W przypadku wykonywania przez komornika obowiązku opróżnienia lokalu, o którym mowa w art. 1046 § 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, z późn. zm.), gmina wskazuje tymczasowe pomieszczenie, chyba że pomieszczenie odpowiadające wymogom tymczasowego pomieszczenia wskazał wierzyciel lub dłużnik albo osoba trzecia.
  - 2b. Gmina może przeznaczać lokale wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy na wykonywanie innych zadań jednostek samorządu terytorialnego realizowanych na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508, z późn.zm.) oraz ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998, 1076, 1544, 2245 oraz z 2019 r. poz. 730 i 924).
3. Gmina wykonuje zadania, o których mowa w ust. 1 i 2, wykorzystując mieszkaniowy zasób gminy lub w inny sposób.
4. Gminy mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na zadania, o których mowa w ust. 1 i 2.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U z 2020 r. poz. 685)

art. 1. Organy i instytucje zapewniające ochronę zdrowia psychicznego

1. Ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane.
2. W działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

art. 2. Zadania realizowane w ramach ochrony zdrowia psychicznego

Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności:

- 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym;
  - 2) zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
  - 3) kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.
2. Zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 1, są realizowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1492), zwanego dalej "Narodowym Programem Zdrowia", a zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, poprzez działania określone w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego.
3. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego określa w szczególności:
- 1) okres jego obowiązywania;
  - 2) diagnozę sytuacji i zagrożeń dla zdrowia psychicznego, w tym zróżnicowań regionalnych;
  - 3) cele główne i cele szczegółowe;
  - 4) podmioty biorące udział w jego realizacji;
  - 5) sposób realizacji zadań;
  - 6) niezbędne działania legislacyjne, w szczególności mające na celu zapewnienie przestrzegania praw osób z zaburzeniami psychicznymi.
4. Prowadzenie działań określonych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego należy do:
- 1) zadań własnych samorządów województw, powiatów i gmin;
  - 2) zadań ministra właściwego do spraw zdrowia, Narodowego Funduszu Zdrowia oraz ministrów właściwych ze względu na charakter działań określonych w programie.

art. 3. Definicje

Ilekcioć przepisv niniejszej ustawy stanowią o:

1) osobie z zaburzeniami psychicznymi, odnosi się to do osoby:

a) chorej psychicznie (wykazującej zaburzenia psychotyczne),

b) upośledzonej umysłowo,

c) wykazującej inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym;

zgodnie, oznacza to swobodnie wyrażoną zgodę osoby z zaburzeniami psychicznymi, która - niezależnie od stanu jej zdrowia psychicznego - jest rzeczywiście zdolna do zrozumienia przekazywanej w dostępny sposób informacji o celu przyjęcia do szpitala psychiatrycznego, jej stanie zdrowia, proponowanych czynnościach diagnostycznych i leczniczych oraz o dających się przewidzieć skutkach tych działań lub ich zaniechania

art. 5. System opieki zdrowotnej nad osobami z zaburzeniami psychicznymi

Opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest wykonywana w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej - w formie pomocy doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej i środowiskowej oraz w domach pomocy społecznej

art. 8. Zapewnienie oparcia społecznego

1. Jednostki organizacyjne i inne podmioty działające na podstawie ustawy o pomocy społecznej, zwane dalej "organami do spraw pomocy społecznej", w porozumieniu z podmiotami leczniczymi udzielającymi świadczenia zdrowotne w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej organizują na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem, w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz w sprawach bytowych.

2. Oparcie społeczne polega w szczególności na:

1) podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego, aktywnego życia;

2) organizowaniu w środowisku społecznym pomocy ze strony rodziny, innych osób, grup, organizacji społecznych i instytucji;

3) udzielaniu pomocy finansowej, rzeczowej oraz innych świadczeń na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej.

art. 10. Nieodpłatność świadczeń zdrowotnych w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej oraz produktów leczniczych i wyrobów medycznych.

1. Za świadczenia zdrowotne w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej udzielane osobie z zaburzeniami psychicznymi przez świadczeniodawcę, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, o której mowa w art. 132 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U z 2018 r. poz. 1510, 1515, 1532, 1544, 1552 i 1669), zwanej dalej "ustawą o świadczeniach", nie pobiera się od tej osoby opłat.

2. Osobom z zaburzeniami psychicznymi przebywającym w szpitalu psychiatrycznym przysługują bez pobierania od nich opłat, produkty lecznicze, wyroby, o których mowa w ustawie z dnia 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 211 oraz z 2018 r. poz. 650), środki pomocnicze oraz środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, o których mowa w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2018 r. poz. 1541 i 1669).

3. Osobom z zaburzeniami psychicznymi przysługują także produkty lecznicze, wyroby medyczne oraz środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego określone w wykazach, o których mowa w art. 37 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1844 oraz z 2018 r. poz. 650, 697, 1515 i 1544), w zakresie kategorii, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. b tej ustawy, zakwalifikowane do odpłatności zgodnie z art. 6 ust. 2 tej ustawy.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1285 z późn.zm.)

art. 2. Zakres podmiotowy ustawy

1. Do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych na zasadach określonych w ustawie mają prawo:

1) osoby objęte powszechnym: obowiązkowym i dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym, zwane dalej "ubezpieczonymi",

2) inne niż ubezpieczeni osoby posiadające miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które posiadają obywatelstwo polskie lub uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 2 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2018 r. poz. 2094 i 2399 oraz z 2019 r. poz. 577 i 622), spełniające kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508, z późn. zm.), co do których nie stwierdzono okoliczności, o której mowa w art. 12 tej ustawy, na zasadach i w zakresie określonych dla ubezpieczonych,

3)inne niż wymienione w pkt 1 i 2 osoby, które nie ukończyły 18. roku życia:

a)posiadające obywatelstwo polskie lub

b)które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, posiadające miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

4)inne niż wymienione w pkt 1-3 osoby posiadające miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które są w okresie ciąży, porodu lub połogu:

a)posiadające obywatelstwo polskie lub

b)które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach

-zwane dalej "świadczeniobiorcami".

2. Osobom nieposiadającym obywatelstwa polskiego, innym niż świadczeniobiorcy, świadczenia zdrowotne udzielane są na zasadach określonych w przepisach odrębnych i umowach międzynarodowych.

art. 66 ust.1 pkt 26 Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego

1.Obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają :

osoby bezdomne wychodzące z bezdomności niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz.U z 2020 r. poz. 168)

art. 1. Funkcje kuratorów sądowych

Kuratorzy sądowi realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.

art. 11. Obowiązku kuratora zawodowego

Zawodowy kurator sądowy obowiązany jest do:

1)występowania w uzasadnionych wypadkach z wnioskiem o zmianę lub uchylenie orzeczonego środka;

2)przeprowadzania na zlecenie sądu lub sędziego wywiadów środowiskowych;

3)współpracy z właściwym samorządem i organizacjami społecznymi, które statutowo zajmują się opieką, wychowaniem, resocjalizacją, leczeniem i świadczeniem pomocy społecznej w środowisku otwartym;

- 4) organizacji i kontroli pracy podległych kuratorów społecznych oraz innych osób, uprawnionych do wykonywania dozorów lub nadzorów;
- 5) sygnalizowania sądowi przyczyn przewlekłości postępowania wykonawczego lub innych uchybień w działalności pozasądowych podmiotów wykonujących orzeczone środki.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U z 2021 r. poz. 1882 z późn.zm.)

art. 1 ust. 2 Zadania Policji

Do podstawowych zadań Policji należą min:

- 1) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- 2) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- 3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U z 2021 r. poz. 1763)

art. 1. Straż gminna

1. Do ochrony porządku publicznego na terenie gminy może być utworzona samorządowa umundurowana formacja- straż gminna, zwana dalej "strażą".
2. Straż spełnia służebną rolę wobec społeczności lokalnej, wykonując swe zadania z poszanowaniem godności i praw obywateli.

art. 11. Zadania straży

1. Do zadań straży należy w szczególności min.:

- ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych;
- współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń;
- doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorzenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób;

-informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń, a także inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1100 z późn.zm.)

art. 1. Zakres przedmiotowy i podmiotowy ustawy

1. Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.
2. Zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej są realizowane przez instytucje rynku pracy działające w celu:
  - 1)pełnego i produktywnego zatrudnienia;
  - 2)rozwoju zasobów ludzkich;
  - 3)osiągnięcia wysokiej jakości pracy;
  - 4)wzmacniania integracji oraz solidarności społecznej;
  - 5)zwiększania mobilności na rynku pracy.

art. 2a. Zasada równego traktowania

Przepisy ustawy chronią przestrzeganie zasady równego traktowania w dostępie i korzystaniu z usług rynku pracy oraz instrumentów rynku pracy bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

art. 9. Zadania samorządu powiatu

1. Do zadań samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy należy min.
  - opracowanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy stanowiącego część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, o której mowa w odrębnych przepisach;
  - udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe;
  - udzielanie pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe;
  - kierowanie bezrobotnych do realizatora działań aktywizacyjnych, któremu marszałek województwa zlecił wykonanie działań aktywizacyjnych;
  - rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy;
  - inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy;
  - inicjowanie, organizowanie i finansowanie szkoleń i przygotowania zawodowego dorosłych;

- współpraca z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy i informacji o usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, stażach, organizacji robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych, realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w art. 62a, oraz zatrudnienia socjalnego na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia;
- opracowywanie i realizowanie indywidualnych planów działania;
- realizowanie projektów w zakresie promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych, wynikających z programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy;

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz.176)

art. 1. Przedmiot i zakres stosowania przepisów ustawy

1. Ustawa określa zasady zatrudnienia socjalnego.
2. Przepisy ustawy stosuje się w szczególności do:
  - 1) bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
  - 2) uzależnionych od alkoholu,
  - 3) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
  - 4) chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
  - 5) długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
  - 6) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
  - 7) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
  - 8) osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym

art. 3. Usługi świadczone przez centrum integracji społecznej- instytucje tworzące centrum integracji społecznej

1. Centrum integracji społecznej, zwane dalej "Centrum", realizuje reintegrację zawodową i społeczną przez następujące usługi::

- 1) kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu
- 2) nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowani lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
- 3) naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
- 4) uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

2. Centrum, na zasadach określonych w ustawie, może być tworzone przez:

1) jednostkę samorządu terytorialnego w formie:

- a) jednostki budżetowej,
- b) samorządowego zakładu budżetowego,

2) organizację pozarządową,

3) podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688, 1570 i 2020), z zastrzeżeniem, że w przypadku spółdzielni socjalnych Centrum mogą tworzyć spółdzielnie zakładane przez podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1205 oraz z 2019 r. poz. 2020) - zwane dalej „instytucjami tworzącymi”

art. 12. Skierowanie do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centrum integracji społecznej

1. Osoba, może na podstawie:

- 1) własnego wniosku lub wniosku przedstawiciela ustawowego,
- 2) wniosku zakładu leczenia odwykowego, powiatowego centrum pomocy rodzinie, ośrodka pomocy społecznej, organizacji pozarządowej lub klubu integracji społecznej, za zgodą tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego

- zostać skierowana do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centrum, przez właściwy dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby ośrodek pomocy społecznej lub w przypadku osoby, o której mowa w art. 1 ust. 2 pkt 5, przez powiatowy urząd pracy z powiadomieniem właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby ośrodka pomocy społecznej.

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz.U z 2021 r. poz. 945)

art. 1. Zakres przedmiotowy ustawy

Ustawa określa zasady udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, a także zasady realizacji zadań z zakresu edukacji prawnej

art. 3. Zakres nieodpłatnej pomocy prawnej

1. Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- 1) poinformowanie osoby fizycznej, zwanej dalej "osobą uprawnioną", o obowiązującym stanie prawnym oraz przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądowno administracyjnym lub
- 2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego, lub
- 3) sporządzenie projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowno administracyjnym
- 3a) nieodpłatną mediację, lub
- 4) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowno administracyjnym oraz poinformowanie o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową.

2. Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

art. 3a. Zakres nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego

1. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego.

2. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje również nieodpłatną mediację.

art. 3b. Zakres edukacji prawnej

1. Edukacja prawna obejmuje działania edukacyjne zmierzające do zwiększenia

świadomości prawnej społeczeństwa, dotyczące w szczególności upowszechniania wiedzy o:

- 1) prawach i obowiązkach obywatelskich;
- 2) działalności krajowych i międzynarodowych organów ochrony prawnej;
- 3) mediacji oraz sposobach polubownego rozwiązywania sporów;
- 4) możliwościach udziału obywateli w konsultacjach publicznych oraz procesie stanowienia prawa;
- 5) dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

2. Zadania, o których mowa w ust. 1, mogą być realizowane w formach, które w szczególności polegają na opracowaniu informatorów i poradników, prowadzeniu otwartych wykładów i warsztatów oraz rozpowszechnianiu informacji za pośrednictwem środków masowego przekazu i innych zwyczajowo przyjętych form komunikacji, w tym prowadzeniu kampanii społecznych.

art. 4. Osoba uprawniona do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego

1. Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie uprawnionej, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

2. Osoba uprawniona, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, składa pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Oświadczenie składa się osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącej nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 2, przechowuje się w warunkach uniemożliwiających dostęp do niego osób trzecich.

4. Administratorem danych osobowych zawartych w oświadczeniu, o którym mowa w ust. 2, jest starosta.

5. W celu umożliwienia kontroli prawidłowości udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego starosta przechowuje oświadczenie, o którym mowa w ust. 2, przez trzy lata od końca roku kalendarzowego, w którym oświadczenie zostało sporządzone.

6. Wzór oświadczenia, o którym mowa w ust. 2, określa załącznik nr 1 do ustawy.

art. 4a. Nieodpłatna mediacja

1. Nieodpłatna mediacja obejmuje:

- 1) poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających;

- 2) przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji;
- 3) przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej;
- 4) przeprowadzenie mediacji;
- 5) udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem.

2. Nieodpłatna mediacja nie obejmuje spraw, w których:

- 1) sąd lub inny organ wydał postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego;

- 2) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

3. W sprawach nieuregulowanych niniejszą ustawą do nieodpłatnej mediacji stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, z późn. zm.) o mediacji.

4. Nieodpłatna mediacja może być prowadzona pomiędzy stronami dążącymi do polubownego rozwiązania sporu. Stroną inicjującą przeprowadzenie nieodpłatnej mediacji może być wyłącznie osoba uprawniona.

5. Nieodpłatną mediację prowadzi mediator.

art. 5. Osoby uprawnione do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej

1. Nieodpłatnej pomocy prawnej udziela osobiście adwokat lub radca prawny, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach z ich upoważnienia aplikant adwokacki lub aplikant radcowski.

2. Przed udzieleniem nieodpłatnej pomocy prawnej można zażądać od osoby uprawnionej okazania dokumentu stwierdzającego tożsamość.

3. Adwokat lub radca prawny może z ważnych powodów odmówić udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej, informując osobę uprawnioną o innych punktach, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna, na obszarze powiatu.

4. W przypadku stwierdzenia, że przedstawiony przez osobę uprawnioną problem nie może być rozwiązany w całości albo części poprzez udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, w szczególności stwierdzenia, że problem nie ma wyłącznie charakteru prawnego, adwokat lub radca prawny informują osobę uprawnioną o możliwościach uzyskania innej stosownej pomocy w jednostkach nieodpłatnego poradnictwa, wskazanych na liście sporządzanej przez starostę, o której mowa w art. 8a ust. 1.

5. Udzielenie informacji, o której mowa w ust. 4, może polegać również na przekazaniu oferty jednostki nieodpłatnego poradnictwa, w formie karty informacyjnej poradnictwa.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1818)

art. 2. [Usługi społeczne]

1. Usługi społeczne oznaczają działania z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej

- podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców

Art. 4. [Uchwała w sprawie przyjęcia programu usług społecznych]

1. Rada gminy może przyjąć, w drodze uchwały, program usług społecznych, określający usługi społeczne wynikające z potrzeb wspólnoty samorządowej.
2. Uchwała, o której mowa w ust. 1, stanowi akt prawa miejscowego.
3. Rada gminy może przyjąć więcej niż jeden program usług społecznych.
4. Opracowywanie, przyjmowanie, realizowanie i ocena programów usług społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym.

art. 13. [Zadania centrum usług społecznych]

1. Do zadań centrum należy w szczególności:

- 1) zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych przekazanych do realizacji centrum, w tym określonych w programie usług społecznych;
- 2) prowadzenie rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
- 3) opracowywanie diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;

4) realizowanie programu usług społecznych, w tym kwalifikowanie osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w programie usług społecznych oraz opracowywanie i monitorowanie realizacji indywidualnych planów usług społecznych;

5) realizowanie innych niż usługi społeczne zadań przekazanych do realizacji centrum, w tym zadań z zakresu pomocy społecznej, w przypadku, o którym mowa w art. 9 ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1;

6) podejmowanie działań na rzecz integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej z wykorzystaniem potencjału tej wspólnoty, w tym organizowanie działań samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich stanowiących uzupełnienie usług społecznych (działania wspierające);

7) opracowywanie standardów jakości usług społecznych określonych w programie usług społecznych, w przypadku braku określenia tych standardów w obowiązujących przepisach, oraz ich wdrażanie;

8) podejmowanie działań na rzecz rozwoju i koordynacji usług społecznych, w tym przez nawiązywanie współpracy z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi;

9) gromadzenie, aktualizowanie i udostępnianie informacji o usługach społecznych realizowanych na obszarze gminy tworzącej centrum oraz gminy będącej stroną porozumienia, o którym mowa w art. 10 pkt 2, lub porozumienia, o którym mowa w art. 15.

2. W celu realizacji zadania, o którym mowa w ust. 1 pkt 9, urząd gminy i inne jednostki organizacyjne gminy tworzącej centrum oraz gminy będącej stroną porozumienia, o którym mowa w art. 10 pkt 2, lub porozumienia, o którym mowa w art. 15, są obowiązane do informowania na bieżąco centrum o realizowanych usługach społecznych oraz programach, w ramach których realizowane są usługi społeczne.

Art. 14. [Zasady wykonywania zadań przez centrum usług społecznych]

1. Przy wykonywaniu zadań centrum:

1) oferuje określone usługi społeczne wszystkim osobom uprawnionym (zasada powszechności);

2) ma na względzie dobro osób korzystających z usług społecznych, w szczególności potrzebę respektowania poczucia ich podmiotowości i bezpieczeństwa (zasada podmiotowości);

3) zachowuje standardy jakości usług społecznych (zasada jakości);

4) zmierza do zapewnienia usług społecznych jak najpełniej odpowiadających na potrzeby wspólnoty samorządowej, z uwzględnieniem różnych faz życia oraz sytuacji rodzin (zasada kompleksowości);

5) współpracuje z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi (zasada współpracy);

6) mając na względzie potrzeby wspólnoty samorządowej, podejmuje działania zmierzające do rozszerzenia oferty usług społecznych, przy wykorzystaniu potencjału podmiotów realizujących usługi społeczne na obszarze działania centrum (zasada pomocniczości);

7) dąży do wzmocnienia więzi społecznych oraz integracji i rozwoju wspólnoty samorządowej (zasada wzmacniania więzi społecznych).

2. Współpraca, o której mowa w ust. 1 pkt 5, odbywa się z uwzględnieniem suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

REKOMENDACJA:

W związku z brakiem krajowej strategii odpowiadającej na problem bezdomności istotne jest wdrożenie takich rozwiązań systemowych, które pozwolą na realizację zdecydowanie bardziej skoordynowanych działań opartych o partnerską współpracę na rzecz rozwoju usług społecznych dla osób bezdomnych oraz zagrożonych bezdomnością.

Przygotowywana i konsultowana aktualnie krajowa Strategia Rozwoju Usług Społecznych, zawiera istotne elementy planowanych rozwiązań systemowych, które w naszej ocenie są tzw. „Kamieniem Milowym” w wsparciu kryzysu bezdomności w Polsce. Zawiera ona w sobie kluczowe obszary takie jak:

PROFILAKTYKA:

- Wczesne udzielenie wsparcia w postaci usług świadczonych w mieszkaniach:
- skierowane do osób zagrożonych eksmisją: w tym wsparcie w obszarze integracji lub reintegracji społecznej i zawodowej, wsparcie w wychodzeniu z zadłużenia, monitoring i udzielanie pomocy na tym etapie, o skierowane do osób zagrożonych bezdomnością opuszczających placówki czy instytucje (np. zakłady penitencjarne, placówki pieczy zastępczej, Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze: obejmujące stworzenie funkcjonującego systemu mieszkań dla tych osób, w szczególności mieszkań treningowych.
- Wypracowanie procedury pozyskiwania przez ośrodki pomocy społecznej wiedzy o postępowaniach eksmisyjnych lub zagrożeniu eksmisją oraz zadłużeniach czynszowych w celu udzielenia potrzebnego wsparcia i podjęcia działań prewencyjnych.
- Zintegrowanie działań na rzecz zapobiegania utraci mieszkania, zadłużenia czynszowego, eksmisji i bezdomności, wsparcie specjalistów, doradztwo finansowe specjalistyczne wsparcie w zakresie zadłużeń. programy odpracowywania długów, monitorowanie efektów działań,
- Prowadzenie kampanii społecznych dot. przełamywania stereotypów na temat bezdomności.

ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH NA RZECZ OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI:

- Rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego.
- Opracowanie gminnych programów uwzględniających mieszkania wspomagane w zakresie mieszkaniowym oraz w zakresie udzielanych tam usług wsparcia.
- Wprowadzenie kompleksowych systemów łączących usługi świadczone w mieszkaniach wspomaganych z innymi usługami dostępnymi w danej gminie.
- Zintensyfikowanie działań zmierzających do włączenia podmiotów publicznych (gmin) i prywatnych (deweloperów, spółdzielni mieszkaniowych, Towarzystwo Budownictwa Społecznego/Społeczna Inicjatywa Mieszkaniowa w tworzenie zasobu mieszkań społecznych (wspomaganych / przeznaczonych na realizację celów polityki społecznej).

WSPARCIE OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH BEZDOMNOŚCI:

- Wzmocnienie partycypacji osób bezdomnych i wykluczonych mieszkaniowo w tworzenie rozwiązań polityki społecznej i kształtowanie pomocy do nich kierowanej zarówno na poziomie indywidualnym, jak i ogólnym – zindywidualizowane wsparcie adekwatne do potrzeb danego odbiorcy oraz włączenie odbiorców w tworzenie rozwiązań.
- Rozwój, wzmocnienie i poprawa instrumentów pomocy społecznej ukierunkowanych na integrację społeczną osób bezdomnych i wykluczonych mieszkaniowo.
- Zintegrowanie dostępnych usług (metoda „jednego okienka”) w zakresie uzyskania wsparcia dla osób wykluczonych mieszkaniowo.

IDENTYFIKOWANE BARIERY W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY NA RZECZ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU BEZDOMNOŚCI, NA KTÓRE ODPOWIADA GMINNY MODEL WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

Bezpośrednia praca instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz osób bezdomnych, która często nie ogranicza swoich działań tylko do zaspokojenia podstawowych potrzeb osób bezdomnych, jest niezwykle cenna. Należy podkreślić, iż ten rodzaj działań jest skuteczny wyłącznie jako rozwiązanie krótkoterminowe ponieważ eliminują tylko te oznaki bezdomności, które możemy uznać za najgroźniejsze.

Istotną przyczyną problemu trwałej bezdomności jest min: przystosowanie mieszkalnictwa kryzysowego i tymczasowego do indywidualnych potrzeb osób doświadczających bezdomności, szczególnie tych osób bezdomnych które mają specjalne potrzeby. Dotychczas realizowane strategie, które z największą skutecznością przyczyniły się do zmniejszenia tzw.: "bezdomności ulicznej" były planowane i realizowane wyłącznie w taki sposób aby nie wykluczać osób bezdomnych z kręgu najbardziej potrzebujących systemowej pomocy.⁶

6. M. Dębski Problem Bezdomności w Polsce. Wybrane aspekty. Gdańsk 2010r.

W całym systemie wsparcia dla osób bezdomnych w Polsce kluczowym problemem w skutecznym rozwiązywaniu problemu bezdomności i jest całkowity brak trwałego modelu współpracy. W wielu krajach UE wsparcie instytucjonalne w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej w związku z wykluczeniem społecznym związanym bezpośrednio z kryzysem bezdomności i działania profilaktyczne posiadają zdecydowanie dłuższą tradycję niż w Polsce. Ważnym elementem jest fakt, że poszczególne państwa mogą się wzajemnie wymieniać zarówno opracowanymi strategiami rozwiązywania problemu bezdomności, doświadczeniem w tym obszarze oraz wzajemnie monitorować ten proces, którego celem nadrzędnym jest stopniowa eliminacja problemu bezdomności.

Jest to niezwykle ważna kwestia społeczna, ponieważ istnienie tego zjawiska, jest jak zamach w podstawowe prawo człowieka do normalnego funkcjonowania. Bezdomność uderza bowiem w ludzką godność, co powoduje wstrząs emocjonalny i mentalny człowieka. To kryzys, który trudno pokonać samodzielnie bez należytego wsparcia.

Brak rzetelnej diagnozy bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego obejmującej różne rodzaje bezdomności oraz zagrożenia z niej wynikające oraz brak wiedzy o rzeczywistej skali i charakterze zjawiska bezdomności utrudnia zapewnienie stosownych form pomocy m.in. mieszkań treningowych, usług wspierających, oraz uniemożliwia ocenę skuteczności podejmowanych działań.

IDENTYFIKOWANE GŁÓWNE BARIERY WSPÓŁPRACY INSTYTUCJONALNEJ W ZAKRESIE TRWAŁEGO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU BEZDOMNOŚCI

Rysunek 9. Identyfikowane główne bariery współpracy instytucjonalnej

Utrwalony podział zadań i kompetencji instytucji, który nie sprzyja efektywnej pomocy osobom bezdomnym

Brak jednego dokumentu regulującego zasady współpracy, podział zadań oraz zakres odpowiedzialności w działaniu dla osób bezdomnych.

Brak koordynacji działań na rzecz osób bezdomnych, rozproszenie odpowiedzialności instytucjonalnej.

Zbyt mała ilość działań interdyscyplinarnych opartych na współpracy instytucjonalnej skierowanych do osób bezdomnych.

Braki realnej indywidualizacji planów pomocy wobec osób bezdomnych.

Podejmowane działania wobec osób bezdomnych mają wyłącznie charakter interwencyjny, nie prowadzą do trwałego wyjścia z bezdomności.

Niski poziom partycypacji społeczności lokalnej w rozwiązywaniu problemu bezdomności na poziomie gminy.

Brak jednego dokumentu regulującego zasady współpracy, podział zadań oraz zakres odpowiedzialności w działaniu dla osób bezdomnych.

Niedostateczna wymiana informacji o formach i metodach pracy z osobą bezdomną pomiędzy instytucjami każdego szczebla.

Powielanie zadań przez poszczególne instytucje pomagające osobom bezdomnym.

Brak wspólnych szkoleń kadr instytucji pracujących z osobami bezdomnymi oraz niski poziom kompetencji zawodowych w tym zakresie.

Brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań ustawowych skierowanych do osób bezdomnych.

Resortowość działania - ramy ograniczają obowiązujące przepisy prawa i dyscyplina budżetowa.

Całkowity brak stałego towarzyszenia - mentoringu w realizacji planu pomocy osobom bezdomnym.

Brak systemu monitorowania w procesie trwałego wychodzenia z bezdomności

Źródło: Opracowanie własne

Warto wskazać, iż istnienie barier w systemowym rozwiązywaniu problemu bezdomności wskazała Najwyższa Izba Kontroli w raporcie po dokonanej w 2020 r. kontroli problemowej.

Celem głównym kontroli NIK była odpowiedź na pytanie czy działania organów administracji rządowej, samorządowej oraz innych podmiotów, którym powierzono realizację zadań w stosunku do osób bezdomnych przynoszą rozwiązanie ich problemów i pomoc w usamodzielnianiu się.

Kontrolę przeprowadzono w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz w województwach: kujawsko-pomorskim, podkarpackim, śląskim i zachodnio-pomorskim, obejmując nią cztery urzędy wojewódzkie, 17 ośrodków pomocy społecznej i 12 organizacji pozarządowych.

W związku z ustaleniami w toku realizowanej kontroli Najwyższa Izba Kontroli skierowała wnioski do: Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wojewodów, ośrodków pomocy społecznej i organizacji pozarządowych zapewniających tymczasowe schronienie.

Wnioski do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazywały na konieczność dokonania zmian w ustawie o pomocy społecznej. Wprowadzenie terminu na zawarcie kontraktu socjalnego z osobą bezdomną, po uprzednim przyjęciu jej do schroniska, przyspieszyłoby udzielanie niezbędnej pomocy oraz pozwoliłoby pracownikom socjalnym na rozpoznanie potrzeb i opracowanie adekwatnego kontraktu socjalnego. W celu skutecznej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, uszczegółowienia wymagały zagadnienia związane z udostępnianiem wywiadów środowiskowych i kontraktów socjalnych organizacjom pozarządowym prowadzącym placówki zapewniające tymczasowe schronienie.

W związku z tym konieczne było określenie zasad współpracy pomiędzy OPS i tymi podmiotami. Mobilizująco, zarówno na osoby bezdomne, jak i udzielające im wsparcia, działałoby określenie w kontraktach socjalnych terminów ich obowiązywania, realizacji poszczególnych zadań, a także wprowadzenie obowiązku ewaluacji. Wdrożenie takich zmian umożliwiłoby również bieżące i systematyczne korygowanie zastosowanych metod oraz działań. Doprecyzowanie wymagań odnośnie do formy, zakresu, mierników, terminu oraz sposobu przeprowadzania analizy skuteczności pomocy społecznej przez

Ministra oraz analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej przez wojewodów, umożliwiłoby gromadzenie jednolitych, porównywalnych oraz wiarygodnych informacji o działaniach podejmowanych na rzecz osób bezdomnych. Wprowadzenie przepisu zobowiązującego OPS i organizacje pozarządowe zapewniające tymczasowe schronienie do dokonywania oceny skuteczności udzielonego wsparcia, pozwalałoby na gromadzenie informacji o podejmowanych działaniach, ewaluację i na dokonywanie zmian. Do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej NIK wniosowała także o podjęcie skutecznych działań zmierzających do rzetelnego realizowania obowiązków: monitorowania i kontroli prawidłowości wydatków dokonywanych w ramach programów ministerialnych oraz spełniania standardów jakości usług przez placówki zapewniające tymczasowe miejsce do życia. Do wojewodów NIK wniosła o realizację obowiązku ujętego w ustawie o pomocy społecznej, dotyczącego przeprowadzania kontroli jakości usług świadczonych osobom bezdomnym w placówkach i rzetelne prowadzenie rejestrów miejsc, w których gminy udzielają tymczasowego wsparcia.

WNIOSKI SKIEROWANE DO OPS DOTYCZYŁY RZETELNEGO WYKONYWANIA USTAWOWYCH OBOWIĄZKÓW W ZAKRESIE:

- zapewnienia możliwości udzielenia tymczasowego schronienia we wszystkich ustawowych formach,
- zlecenia w odpowiednim trybie zadań podmiotom spełniającym wymogi,
- wydawania decyzji administracyjnych kierujących osoby bezdomne do schronisk, przeprowadzenia wywiadów środowiskowych i zawierania kontraktów socjalnych,
- korzystania z możliwości opracowania indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,
- finansowania kosztów udzielenia tymczasowego schronienia osobom bezdomnym,
- przekazywania wojewodom danych do rejestrów miejsc, w których gminy udzielają tymczasowego schronienia,
- upowszechniania w Biuletynie Informacji Publicznej informacji odnośnie do form pomocy dostępnych osobom bezdomnym.

WNIOSKI DO ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ZAPEWNIAJĄCYCH TYMCZASOWE SCHRONIENIE DOTYCZYŁY:

- niepobierania opłat za pobyt w schronisku bezpośrednio od osób bezdomnych, skierowanych tam przez ośrodki pomocy społecznej lub gdy OPS współfinansował koszty ich pobytu;
- rozważenia możliwości szerszego korzystania z instytucji indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności;
- zatrudniania na stanowiskach kierowników schronisk dla bezdomnych osób spełniających wymagania określone w ustawie o pomocy społecznej;
- dostosowania do ustawowych standardów placówek zapewniających tymczasowe schronienie.

Podsumowanie: Wyniki kontroli NIK wskazały, że działania podejmowane przez organy administracji rządowej, samorządowej oraz organizacje pozarządowe nie doprowadziły do utworzenia spójnego i skutecznego systemu, który zapewniałby kompleksowe wsparcie i aktywizację osób w kryzysie bezdomności. Wprowadzane od 2016 r. rozwiązania, które miały służyć osiągnięciu tego celu nie funkcjonowały prawidłowo. Zidentyfikowano zarówno obiektywne przeszkody utrudniające zgodną z przepisami prawa i skuteczną realizację zadań, jak też nieprzestrzeganie przepisów przez podmioty, którym powierzono obowiązek zapewnienia bezdomnym tymczasowego schronienia. Skupiały się one głównie na zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych tych osób, zapewniając im schronienie, posiłek czy niezbędne ubranie, zwykle pomijając nowatorski sposób realizacji zadań, wynikający z wprowadzonych zmian w ustawie o pomocy społecznej. **Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności to model, który odpowiada na skuteczne rozwiązywanie problemu bezdomności na poziomie lokalnym. Jest modelem, który obejmuje działania na poziomach: prewencji, interwencji i integracji.**

Zawiera w sobie zintegrowane usługi skierowane do osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością na terenie gminy. Model ten służy dopasowaniu wsparcia do potrzeb, możliwości i barier osób bezdomnych, sprzyja i służy indywidualizacji działań, włączeniu i partycypacji społeczeństwa lokalnego w proces rozwiązywania problemu w tym obszarze.

Priorytetowym elementem modelu jest partnerstwo lokalne, ponieważ w nim realizowane są wszystkie zintegrowane usługi skierowane do osób bezdomnych. Partnerstwo lokalne tworzy ramy i warunki, w których wdrażane są usługi, ze szczególnym uwzględnieniem ich silnej indywidualizacji. W centrum realizacji zintegrowanych usług znajduje się mentoring oraz interdyscyplinarna praca socjalna, której zadaniem jest koordynowanie całościowego wsparcia udzielanego osobom bezdomnym. Od mentora i pracownika socjalnego oraz zespołu z nimi współpracującego, w oparciu o diagnozę potrzeb, deficytów i zasobów, zależy dobór i realizacja zintegrowanych usług w modelu.

Skuteczne i trwałe rozwiązywanie problemu bezdomności jest możliwe. Wymaga to podjęcia konstruktywnej współpracy wszystkich instytucji na poziomie gminy nad indywidualnym planem pomocy osobom bezdomnym, nie tylko instytucji pomocy społecznej. Koniecznym elementem jest także podjęcie działań innowacyjnych, wykraczających poza standardowa działalność statutową.

Rozwiązywanie problemu bezdomności w Gminnym Modelu Wychodzenia z Bezdomności oznacza przede wszystkim działania ukierunkowane na:

- Zmniejszanie skali zagrożenia bezdomnością oraz zahamowanie wzrostu liczby osób pierwszy lub kolejny raz doświadczających bezdomności;
- Zredukowanie zagrożeń zdrowia i życia osób bezdomnych oraz zmniejszenie liczby osób bezdomnych przebywających w miejscach niemieszkalnych i/lub publicznych;
- Zwieszenie skali trwałego wychodzenia z bezdomności;
- Ustabilizowanie sytuacji mieszkaniowej i uzyskanie własnej przestrzeni życiowej osoby bezdomnej;
- Uzyskanie samodzielności życiowej rozumianej jako zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych

Kluczowy aspektem jest fakt, iż na przestrzeni ostatnich kilku lat w polskiej polityce społecznej wiele wysiłków i działań poświęca się min: obszarom dotyczącym współpracy międzyinstytucjonalnej oraz międzysektorowej, zarówno na poziomie programowania systemowego, jak również na poziomach lokalnych polityk społecznych.

Powyższa tendencja dotyczy też analizy obecnych form współpracy oraz dalszych perspektyw jej rozwoju pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz różnymi innymi interesariuszami. Ważne jest, iż podejmowane wysiłki w zakresie rozwiązywania problemu bezdomności przez wielu podmiotów z różnych sektorów są ważnym elementem w tym obszarze.⁸

Podstawą dobrego funkcjonowania modelu jest właściwy poziom współpracy partnerskiej przy kreowaniu lokalnej polityki na rzecz efektywnego rozwiązywania problemu bezdomności i podejmowania wspólnych działań profilaktycznych. Istnieje potrzeba usprawnienia komunikacji i wzajemnej wymiany informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami. Ważną rolę w tej kwestii pełni samorząd lokalny, odpowiedzialny za rozwój społeczny na terenie gminy.

ANALIZA ROZWIĄZAŃ WŁOSKICH W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU BEZDOMNOŚCI

L.P.	Rodzaj rozwiązań
1.	Struktura organizacyjna w obszarze wsparcia bezdomnych i rozwiązywaniu problemu bezdomności opiera się na działaniach instytucji publicznych w ścisłej współpracy organizacjami pozarządowymi i wolontariatem.
2.	Wypracowane systemy współpracy partnerskiej są efektywne - realizacja bezpośrednich form pomocy osobom bezdomnym przez organizacje pozarządowe zwiększa ich dostępność oraz kompleksowość.
3.	Organizacje pozarządowe nie zastępują instytucji publicznych (partner nie rywal).
4.	Realizacja bezpośredniego wsparcia dla bezdomnych realizowana jest wyłącznie w ramach zintegrowanego systemu usług (modelu).
5.	Bezdomni nie stanowią preferencyjnej grupy w odniesieniu do działań polityki społecznej.

8. M. Szyszka Podręcznik wdrażania modelu współpracy instytucji z obszaru pomocy i integracji społecznej oraz rynku pracy. Problemy i zasoby społeczne - Diagnoza - Mapa interaktywna - Strategie działania Bielsko-Biała 2014.

6. Szybka interwencja i kompleksowa pomoc osobie bezdomnej jest efektywnym działaniem w zakresie systemowego rozwiązywania problemu wykluczenia społecznego.
7. Kluczowe usługi dla bezdomnych to min. doraźne (kąpiel, pranie, jedzenie, ubranie, lekarz) kompleksowe (nocleg, psycholog, pracownik socjalny) stałe (mieszkanie, praca, asystentura)
SEKRETARIAT SPOŁECZNY- wszechstronnie dostępny system informacji o realizowanych formach wsparcia dla osób bezdomnych.
8. Wymóg odpowiednio wysokich kwalifikacji kompetencji i umiejętności, kadry pracującej z osobami bezdomnymi (w szczególności pracowników socjalnych).
9. Wymóg posiadania adresu meldunkowego przez osoby bezdomne w odniesieniu do uzyskania świadczeń medycznych i socjalnych/ (wirtualny adres meldunkowy - identyfikowany przez wszystkie instytucje i organizacje)
10. Motywacja jest kluczowa do dokonania jakichkolwiek zmian i wsparcia osoby bezdomnej w ramach zintegrowanych usług.
11. Nadzieja dla bezdomnego -znowu można wejść do gry (powrót do życia w pełni).
12. Praca terenowa - indywidualny, otwarty na potrzeby bezdomnych zintegrowany system usług wychodzi do bezdomnego, szuka go, motywuje, podejmuje próby.
13. Wyjście z schematu instytucjonalnego - instytucja dla człowieka (instytucja szuka bezdomnego, nie bezdomny instytucji).
14. Praca z bezdomnym oparta wyłącznie na indywidualizacji i zaufaniu (szczególne rola pracowników socjalnych w realizacji całego procesu pomocowego)
15. Pakiet usług dostępny w jednym miejscu - kompleksowy bez podziałów kompetencyjnych i błędzenia osoby bezdomnej od instytucji do instytucji.
16. Społeczna odpowiedzialność - informacje dla instytucji/organizacji od mieszkańców o osobach bezdomnych (świadomość konieczności udzielenia pomocy oraz dbanie o bezpieczeństwo)
17. Ciągłe towarzyszenie, asystowanie osobie bezdomnej w realizacji procesu wyjścia z bezdomności brak nakazów i kar.

18. Prawo człowieka do:
  - zakwaterowania
  - do bycia wolnym na ulicy
19. Nielimitowany dostęp do tzw. pomocy ulicznej (pomagamy tam gdzie jest bezdomny, poznajemy jego historię i warunki w jakich aktualnie się znajduje) jedzenie, lekarz (w tym psychiatra) leki, psycholog, ubranie, wsparcie-pracownik socjalny)
20. Posiadanie własnego domu jest terapią - to najważniejszy element dla skuteczności działań. (min. motywacji, relacji z rodziną, chęci współpracy nad zmianą)
21. Bezdomny musi mieć prawo wyboru i decyzji dotyczących jego osoby-personalizacja planu pomocy-decyduje ostatecznie bezdomny nie realizatorzy, konsultacja każdego etapu działania.
22. Wysoka dostępność osoby towarzyszącej bezdomnemu (3 - 4 bezdomnych na 1 pracownika socjalnego) - nielimitowana czasowo pomoc.
23. Monitorowanie efektów i formułowanie wniosków z działań podejmowanych wobec osób bezdomnych.
24. Realizacja zadań partnerskich wobec osób bezdomnych w sposób w pełni profesjonalny (podział zadań, system rozliczeń, odpowiedzialność), brak konfliktów pomiędzy instytucjami publicznym a organizacjami pozarządowymi (zaufanie dla NGO w zakresie realizacji zadań publicznych)
25. Wypracowany system zasobów mieszkaniowych przeznaczone dla bezdomnych, w tym w szczególności system finansowania 30 % kosztów ponosi osoba bezdomna z własnego dochodu.
26. Wolontariat - wskazywany jako bardzo ważny element realizacji modelu lokalnego systemu wsparcia dla osób bezdomnych.
27. Zdrowie psychiczne osób bezdomnych - akcentowane jako ważne i niezbędne wsparcie w zintegrowanym systemie usług dla osób bezdomnych.
28. Praca zespołowa specjalistów z indywidualną osobą bezdomną (1 pracownik koordynuje pracę zespołu)
29. Zmniejszona biurokracja, praca z wykorzystaniem 1 planu pomocy z dostępnością dla wszystkich specjalistów pracujących nad jego realizacją.

30. Elastyczność osób pomagających-nie oceniają krytycznie nigdy osoby bezdomnej.
31. Relacja z osobą bezdomną - najważniejsza w wychodzeniu z bezdomności - nie ma relacji nie ma efektywności (min. dyskrecja, czas dla osoby bezdomnej, aby weszła w relacje, tolerancja, próby pomocy, równość osoby bezdomnej z osobą pomagającą, brak działań z pozycji siłowej, zastraszania, konsekwencji trudnych do akceptacji)
32. Wysoki wskaźnik efektywności realizowanego modelu działań wobec osób bezdomnych.
33. Elastyczne podejście organizacji bezpośrednio udzielających pomocy bezdomnym związane z łamaniem regulaminów w miejscach noclegowych.
34. Podjęcie zatrudnienia jest ostatnim elementem planu pomocy realizowanego z osoba bezdomną. Praca nie jest warunkiem koniecznym do uzyskania mieszkania.
35. Reintegracja społeczna jest warunkiem koniecznym do reintegracji zawodowej.
36. Posiadanie mieszkania jest elementem kluczowym w realizacji modelu dla osiągnięcia efektywności działań w zakresie trwałego wyjścia z bezdomności.
37. Łączenie działań polityki senioralnej z rozwiązywaniem problemu bezdomności. (działania integrujące, likwidacja barier społecznościowych)

UŻYTKOWNICY I ODBIORCY GMINNEGO MODELU WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

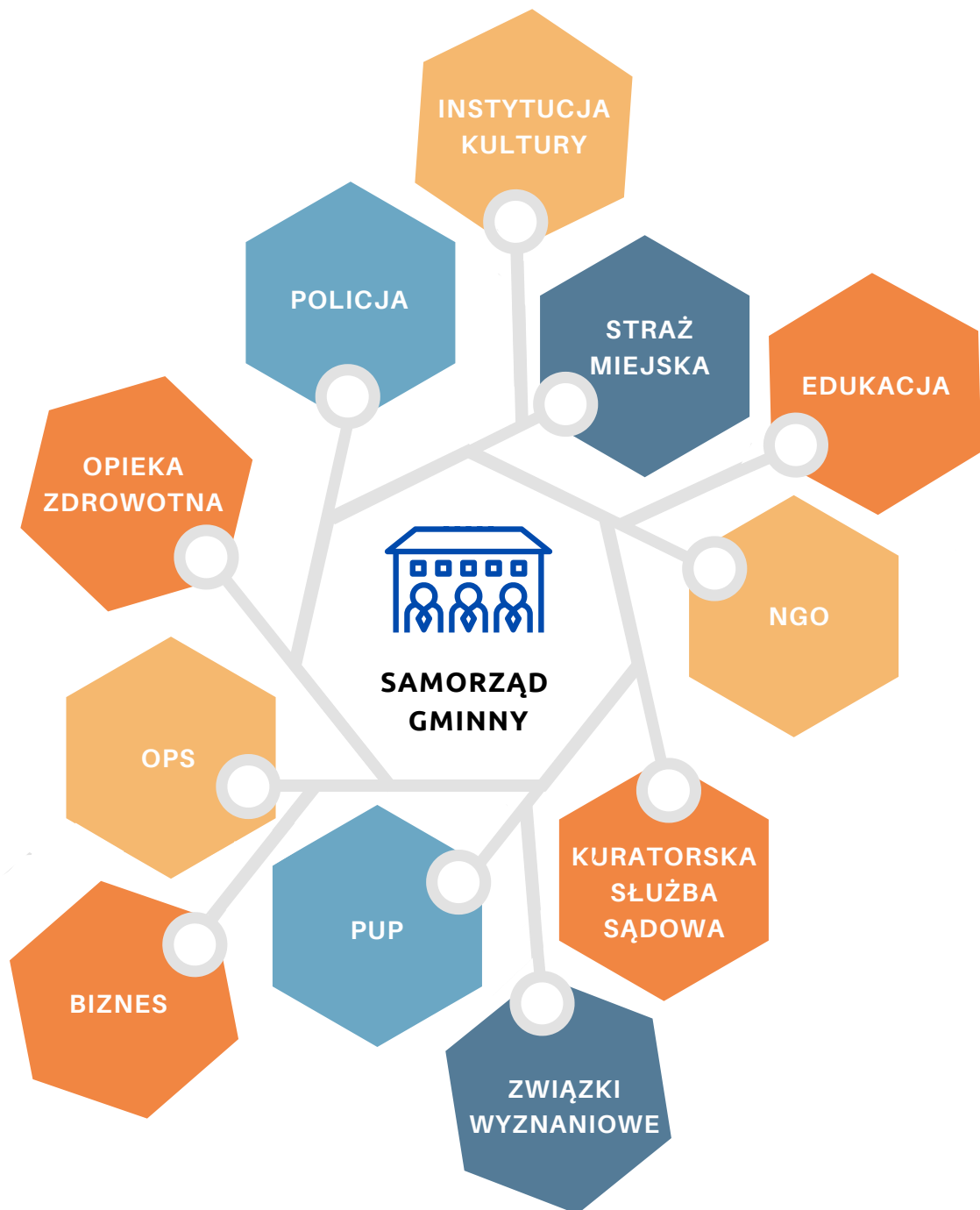
Kluczowymi użytkownikami produktu finalnego jakim jest Gminny Model Wychodzenia Bezdomności jest gmina jako jednostka samorządu lokalnego oraz jej podległe jednostki organizacyjne (instytucje pomocy i integracji społecznej/ Straż Miejska /Centrum Integracji Społecznej) oraz partnerzy: Powiatowe Urzędy Pracy, Kuratorska Służba Sądowa, instytucje opieki zdrowotnej, organizacje pozarządowe, policja. Ważne jest w tym modelu, aby w realizację działań byli zaangażowani decydenci, którzy w środowiskach lokalnych mają znaczący wpływ na rozwój partnerstwa i podejmowanie działań o charakterze społecznym tj. radni rad gmin/miasta, sołtysi, przedstawiciele Kościoła Katolickiego i innych związków wyznaniowych. Tworzenie lokalnych koalicji na rzecz wsparcia w rozwiązywaniu problemów społecznych jest narzędziem skutecznego rozwoju kapitału ludzkiego.

REKOMENDACJA:

W Gminnym Modelu Wychodzenia z Bezdomności rozszerzenie partnerstwa o lokalny biznes, sektor edukacji, Kościół Katolicki i związki wyznaniowe, instytucje kultury oraz inne niezbędne wg. identyfikowanych potrzeb na terenie gminy.

Rysunek 10. Użytkownicy Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności

Źródło: Opracowanie własne

ODBIORCY OSTATECZNI GMINNEGO MODELU WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

Z produktu finalnego Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności będą korzystać docelowi beneficjenci - osoby bezdomne, które dzięki wsparciu przewidzianemu w Gminnym Modelu Wychodzenia z bezdomności będą miały szansę na trwałe wyjście z bezdomności.

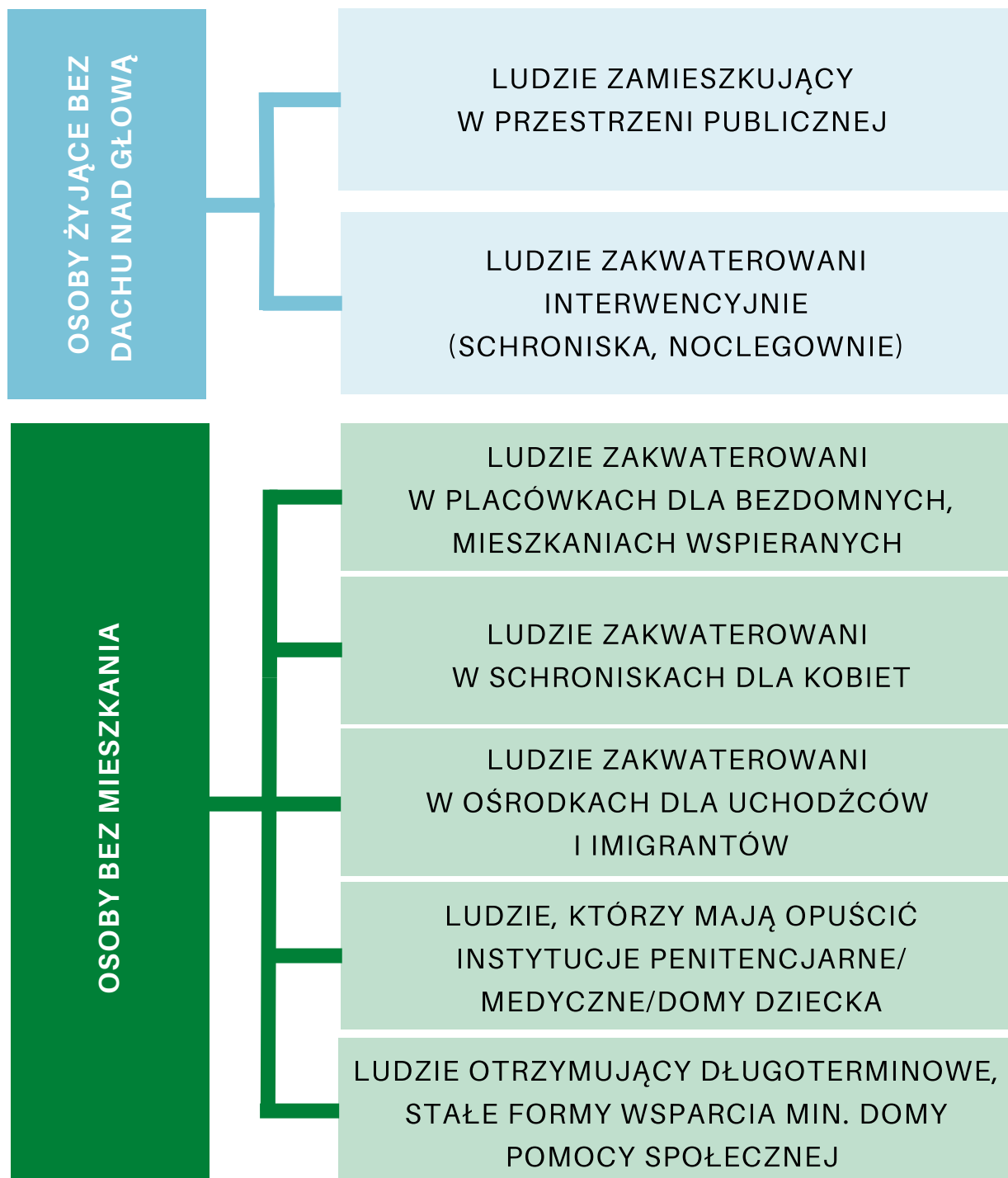
Kryzys bezdomności jest wskazywany jako jeden z głównych problemów społecznych, które są przedmiotem Strategii Zabezpieczenia i Włączenia Społecznego Unii Europejskiej. Proces zapobiegania problemowi bezdomności jak również zabezpieczenia mieszkań ludziom wychodzącym trwale z bezdomności wymaga nie tylko zrozumienia samych złożonych procesów wchodzenia w bezdomność ale również szerokiego pojmowania tego zjawiska. Europejska Federacja Narodowych Organizacji Pracujących na rzecz Ludzi Bezdomnych FEANTSA opracowała typologię bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego nazywaną ETHO. Kluczowym punktem wyjścia dla Typologii ETHOS jest założenie, że istnieją trzy domeny, które konstytuują „dom”. Wskazać należy, iż brak którejs z wskazanych domen oznacza bezdomność. Samo posiadanie domu oznacza posiadanie odpowiedniego schronienia (przestrzeni) przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi (domena fizyczna), w którym można zachować prywatność i czerpać satysfakcję z relacji społecznych (domena społeczna) i do którego zajmowania posiada się tytuł prawny (domena prawna). Istotne jest że, wykluczenie z jednej lub kilku domen oznacza cztery podstawowe kategorie koncepcyjne, które należy rozumieć jako brak domu: brak dachu nad głową, brak mieszkania, niezabezpieczone mieszkanie oraz nieodpowiednie mieszkanie. Typologia ETHOS zatem jest klasyfikacją ludzi bezdomnych według ich warunków/sytuacji mieszkaniowej. Wskazać należy iż w tym kontekście cztery główne kategorie koncepcyjne są podzielone na 13 typów operacyjnych, które mogą być wykorzystywane do wielu celów w tym min: opisywania populacji ludzi bezdomnych, projektowania, monitorowania i ewaluacji polityki i oddziaływań wobec tego zjawiska.⁹

9. P. Olech Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego po polsku 2009 r. [dostęp 30.11.2021] <<https://publicystyka.ngo.pl/europejska-typologia-bezdomnosci-i-wykluczenia-mieszkaniowego-po-polsku>>

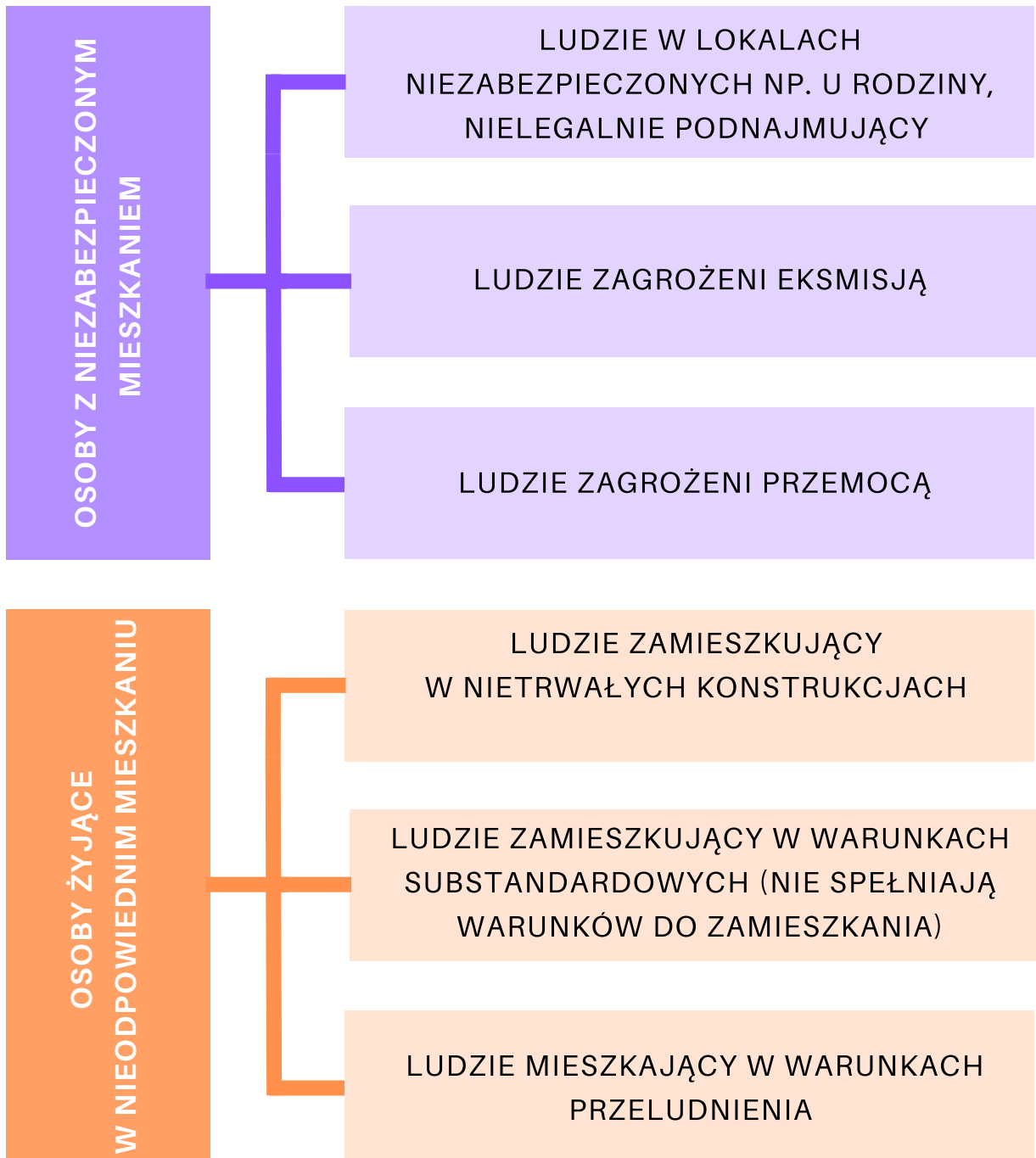

Wskazana wyżej propozycja, wykraczająca poza wyłącznie formalno-prawne unormowania, została w 2011 roku przyjęta przez Parlament Europejski i rekomendowana jest państwom członkowskim Unii Europejskiej jako narzędzie odpowiednie do opisywania populacji osób bezdomnych oraz projektowania i monitorowania działań pomocowych, kierowanych do tej kategorii wykluczonych.¹⁰

Rysunek 11. Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS

10. Ściubisz-Szota D. 2014 r. Bezdomność jako zjawisko społeczne

Źródło: Opracowanie własne

W odniesieniu do definicji bezdomności uregulowanej w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej obowiązującej w Polsce, należy wskazać jej kontekst administracyjnoprawny, których wyznacza dość zawężone granice. W przypadku Polski, definicja osoby bezdomnej pojawiła się w ustawie o pomocy społecznej z 1990 roku, niemniej jednak faktycznie została wprowadzona dopiero na mocy zmian w roku 2001 r. aktualne brzmienie wg. stanu na dzień grudzień 2021:

OSOBA BEZDOMNA oznacza osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania;

REKOMENDACJA:

W Gminnym Modelu Wychodzenia z Bezdomności rekomendujemy by beneficjentami ostatecznymi były osoby bezdomne w rozumieniu Europejskiej Typologii Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS, która pozwala na objęcie działaniami w ramach zintegrowanych usług zarówno osoby bezdomne długotrwale jak i te, które są potencjalnie zagrożone bezdomnością.

Problem bezdomności nie zostanie skutecznie rozwiązany, dopóki funkcjonowało będzie bardzo stereotypowe błędne przekonanie, iż osoby bezdomne są nimi z wyboru. Wpływ na bezdomność mają zarówno czynniki zewnętrzne, zupełnie niezależne od danego człowieka, jak i czynniki wewnętrzne, w postaci błędów życiowych danego człowieka. Niemniej jednak nigdy nie jest to świadomy wybór i dlatego ważne jest aby pomoc pojawiła się w odpowiednim momencie, zawierała różnorodne formy wsparcia i przede wszystkim miała charakter długofalowy i kompleksowy.

Produkt finalny wnosi do obecnie stosowanej praktyki kilka kluczowych rozwiązań:

- Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności jest rzetelnym i usystematyzowanym, a co najważniejsze przetestowanym zestawem narzędzi, sposobów postępowania w zakresie rozwiązywania problemu bezdomności na poziomie lokalnym.
- Zastosowanie tego modelu przyczynia się w istotnym stopniu do inicjowania działalności zespołów instytucjonalnych ds. diagnoz, realizacji Indywidualnej Ścieżki Wychodzenia z Bezdomności, budowania platformy porozumienia międzyinstytucjonalnego oraz międzysektorowego.

- W usystematyzowanej do przyswojenia formie model jest produktem użytecznym zarówno na poziomie praktyki, jak i teorii społecznej (może być wykorzystywany m.in. przez pracowników różnorodnych instytucji i organizacji zajmujących się szeroko rozumianymi kwestiami społecznymi, oraz w obszarze edukacji i dydaktyki pracowników instytucji wspierających bezdomnych);
- Opierając się na relacjach oraz inicjatywie osób angażujących się w bezpośrednią pracę z osobą nad trwałym wyjściem z bezdomności, model pozwala na podjęcie realnej, efektywnej współpracy na rzecz diagnostyki w środowisku lokalnym, a w dalszej perspektywie na rzecz wspólnych, partnerskich przedsięwzięć w rozwiązywaniu problemów społecznych.

WSPÓŁPRACA WIELOSEKTOROWA

GMINNY MODEL WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI KOMPONENT A

POROZUMIENIE WIELOSEKTOROWE W ZAKRESIE GMINNEGO MODELU WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI.

Głównym elementem realizacji Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności jest współpraca pomiędzy wszystkimi instytucjami i organizacjami, które będą go realizowały, jest to niezbędne do kreowania innowacji w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Partnerstwo na rzecz realizacji modelu skierowanego do osób bezdomnych, nie jest odrębnym podmiotem funkcjonującym na poziomie samorządu gminnego, lecz funkcjonuje na posiadanych zasobach.

**ŻEBY DZIAŁAĆ
TRZEBA MIEĆ WIZJĘ**

**ŻEBY MIEĆ WIZJĘ
TRZEBA WIDZIEĆ SENS
WSPÓŁPRACY**

Partnerstwo to wspólna realizacja modelu i działania, dzięki którym można wprowadzać innowacje w rozwiązywanie problemów społecznych i zaspakajanie potrzeb danej grupy społecznej. Współdziałanie w formule partnerskiej ukazuje fakt, że partnerzy biorą współodpowiedzialność za to co się dzieje w danej gminie. Zaletą jest przede wszystkim różnorodność partnerów, dzięki czemu jest szansa obiektywnego spojrzenia na dane obszary problemowe. Kolejną zaletą jest wzajemne uzupełnianie się działań i możliwość stworzenia kompleksowej oferty pomocowej dla bezdomnych. To również „dodawanie” do siebie przeróżnych umiejętności, doświadczeń i możliwości i kompetencji, które posiadają partnerzy. Wiedza, doświadczenie oraz umiejętności to zasoby jakie wnoszą do modelu partnerzy.

Partnerstwo, które wykorzystuje zarówno kapitał ludzki, jak i instytucjonalny jest szansą na rozwój kapitału społecznego. Kapitał społeczny to platforma budowanie relacji, zaufania, wzmocnienie więzi społecznych. Tam gdzie jest partnerstwo, rodzi się „energia”, tam gdzie jest energia, znika apatia w działaniu na rzecz rozwiązywania jednego z najtrudniejszych problemów z jakimi przychodzi się zmierzyć samorządom gminnym w całej Polsce czyli problemu bezdomności.

Brak wypracowanych na poziomie gmin systemowych rozwiązań, zbyt małe zaangażowanie instytucji powołanych do wspierania osób bezdomnych czy niedostrzeżenie problemu przez samorząd skutkuje w konsekwencji ogromnymi kosztami finansowymi związanymi z obsługą osób bezdomnych. Przykładem myślenia perspektywicznego w tym obszarze jest niewątpliwie diagnozowanie potrzeb osób bezdomnych znajdujących się na terenie gminy oraz podjęcia wspólnych działań partnerskich opartych na dostępnych zasobach.

PARTNERSTWO:

- To platforma współpracy pomiędzy różnymi partnerami, którzy wspólnie w sposób systematyczny, trwały i z wykorzystaniem innowacyjnych metod i środków, realizują określone działania na rzecz społeczności lokalnej;
- To system różnych organizacji, instytucji, podmiotów działających wspólnie, mających wspólną misję i wizję, nastawionych na osiągnięcie określonych celów;
- To systematyczne prowadzenie zaplanowanych działań przy wykorzystaniu zasobów organizacji działających w partnerstwie;

REKOMENDACJA:

W realizacji Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności rekomendujemy przyjęcie poniżej wskazanej Uchwały Rady Gminy/Miasta jako aktu prawa miejscowego regulującego działania na rzecz osób bezdomnych na poziomie lokalnym oraz porozumienia o współpracy partnerskiej.

Sygnatariusze Porozumienia wielosektorowego powinni cyklicznie (co najmniej raz na miesiąc) spotykać się w celu lepszego poznania specyfiki pracy każdego z Sygnatariuszy oraz ich możliwość względem realizacji Modelu oraz zacieśniania współpracy między Sygnatariuszami.

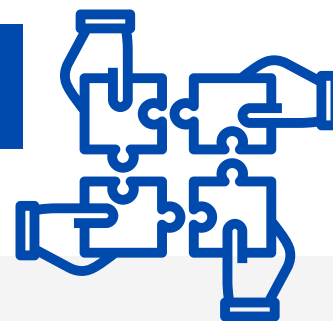
Uchwała Rady Gminy/Miasta w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Pomocy Społecznej - Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności - załącznik nr. 1

Porozumienie współpracy partnerskiej przy wdrażaniu Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności na terenie Gminy/Miasta - załącznik nr. 2

Rysunek 12. Warianty realizacji Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności

WSPÓŁPRACA WIELOSEKTOROWA

WARIANT I

GMINA KOORDYNUJE REALIZACJĘ MODELU W RAMACH ZADAŃ WŁASNYCH O CHARAKTERZE OBOWIĄZKOWYM

WARIANT II

GMINA ZLECA REALIZACJĘ MODELU W RAMACH KONKURSU OFERT NA REALIZACJĘ ZADANIA Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ UDZIELAJĄC DOTACJI NA FINANSOWANIE LUB DOFINANSOWANIE REALIZACJI ZLECONEGO ZADANIA NGO KTÓRE KOORDYNUJE REALIZACJĘ MODELU

WARIANT II

GMINY ZAWIERAJĄ POROZUMIENIE NA REALIZACJĘ ZADANIA PUBLICZNEGO I WYZNACZONA GMINNA KOORDYNUJE REALIZACJĘ MODELU

Źródło: Opracowanie własne

REKOMENDACJA:

Rekomendujemy realizację Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności w ramach wariantu II.

Organizacje pozarządowe (NGO), które najczęściej przyjmują formę stowarzyszeń lub fundacji, są partnerem dla samorządu gminnego i zdecydowanie mogą uzupełnić luki organizacyjne w sferze usług społecznych. NGO realizują specyficzne cele społeczne, z wyróżnieniem na użyteczność społeczną.

ZASADY WSPÓŁPRACY PARTNERSKIEJ PRZY WDRAŻANIU GMINNEGO MODELU WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

Partnerstwo lokalne powołane na poziomie gminy w celu realizacji Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności należy postrzegać jako wyraz odpowiedzialnej samorządności w rozwiązywaniu problemów społecznych w oparciu o współpracę wielosektorową. Ważnym i niezbędnym elementem jest przyjęcie zasad współpracy przez wszystkich partnerów, które docelowo pozwalają na większą skuteczność w osiągnięciu założonych celów. Biorąc pod uwagę różne ramy prawno-organizacyjne poszczególnych partnerów rekomendujemy:

RÓWNOŚĆ WSZYSTKICH PARTNERÓW WOBEC SIEBIE

Tą zasadę musi posiadać każde partnerstwo jeżeli chcemy, aby ono prawidłowo funkcjonowało. Objawia się ona poprzez angażowanie wszystkich uczestników na każdym etapie działań oraz podejmowanie wspólnych decyzji. Każdy uczestnik musi „czuć”, że ma takie same możliwości podejmowania decyzji i proponowania własnych rozwiązań. Ważne również jest, aby szanować każdego uczestnika i uwzględniać w podejmowanych działaniach jego możliwości i chęci zaangażowania.

BUDOWANIE PARTNERSTW NA POZIOMIE LOKALNYM

Zasada ta jest związana z podejmowanymi przez partnerstwo działaniami i inicjatywami. Działania partnerstwa to m.in. realizacja różnego rodzaju projektów, w których mogą jednocześnie uczestniczyć np. osoby bezdomne. Partnerzy bezpośrednio pracują z przedstawicielami społeczności lokalnej, dlatego istotne jest aby to spośród tych społeczności wywodziło się partnerstwo. Rozwiązywanie problemów lokalnych powinno odbywać się poprzez działania osób bezpośrednio zainteresowanych i znających lokalne uwarunkowania i problemy.

WSPÓLNE PLANOWANIE I PODEJMOWANIE DECYZJI

Jest to zasada bezpośrednio powiązana z zasadą równości. W partnerstwo należy angażować wszystkich uczestników oraz starać się aby wszyscy mieli możliwość uczestniczenia w procesie planowania i podejmowania decyzji.

Ma to wpływ na „samopoczucie” partnerów i daje im odczuć, że są ważnym elementem podejmowanych działań. Jeżeli jeden lub więcej partnerów nie wyraża zainteresowania podejmowanymi działaniami, choćby z powodu braku możliwości instytucjonalnych, powinniśmy umożliwić mu świadome i odpowiedzialne podjęcie decyzji o zaangażowaniu.

ZAUFANIE, OTWARTOŚĆ I JAWNOŚĆ

Bez zachowania powyższej zasady nie ma możliwości zbudowania partnerstwa. Jest to, obok zasady równości, fundamentalna zasada dobrze funkcjonującego partnerstwa. Wszyscy uczestnicy powinni otwarcie mówić o swoich oczekiwaniach. Wszystkie decyzje, działania realizowane w ramach partnerstwa powinny być jawne i uzasadnione, a wszyscy członkowie partnerstwa powinni sobie ufać.

KONCENTRACJA NA RZECZYWISTYCH PROBLEMACH

Partnerstwa nastawione są na rozwiązywanie lokalnych problemów i podejmowanie inicjatyw zmierzających do wspierania rozwoju lokalnego. Istotne jest, aby działające partnerstwa koncentrowały swoje działania na rzeczywiście występujących problemach i podejmowały inicjatywy w obszarach wymagających wsparcia.

ŁAGODZENIE KONFLIKTÓW

Ważne jest, aby poszczególni członkowie partnerstwa postrzegali siebie nawzajem nie jako konkurentów, ale partnerów. Podczas działania partnerstwa bardzo często dochodzi do ujawniania się różnego rodzaju konfliktów interesów. Dlatego poszczególni partnerzy powinni rozumieć formułę współpracy opartą na kooperacji i wspólnym działaniu jako fundamentu dobrej współpracy.

POSZERZANIE KRĘGU PARTNERÓW

Zasada ta jest niezbędnym elementem dla rozwoju partnerstwa. Podejmowanie coraz to nowych działań i projektów wymaga zaangażowania coraz większej liczby partnerów, którzy będą uzupełniali potrzeby i wzmacniali możliwości podejmowania działań przez partnerstwo. Formuła otwarta jest również niezbędna, w celu uniknięcia sztucznej elitarności członków partnerstwa, która może powstać w wyniku sztucznego ograniczania dostępu do niego. Rozwój lokalny wymaga zaangażowania jak najszerszej liczby przedstawicieli i członków lokalnej społeczności.

Źródło: *Przez współpracę do sukcesu* red. A. Sobolewski Warszawa 2007 r

REKOMENDACJA:

W przypadku Gmin, które nie posiadają podmiotów reintegracyjnych (KIS, CIS), rekomendujemy zaproszenie do Partnerstwa zakładów pracy, firm, które przyjmowałyby na staż osoby bezdomne będące w Projekcie, po pozytywnych opiniach Mentorów o gotowości Mentee do aktywizacji zawodowej. Można też założyć, że w ramach struktur Jednostki Samorządu Terytorialnego Mentee będą przyjmowani na staż w jednostkach podległych Samorządowi (np. Zieleń Miejska).

KORZYŚCI Z WDRAŻANIA GMINNEGO MODELU WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

Działania innowacyjne podejmowane na rzecz osób bezdomnych są niezwykle istotne. Analizy wskazują na ryzyko wystąpienia szerokiego spektrum skutków negatywnych związanych z innymi problemami, w przypadku braku odpowiednio skonstruowani i efektywnie zrealizowanych modeli pomocy skierowanej do osób bezdomnych.

Istotny jest fakt, że pomoc udzielana w późniejszym okresie będzie generować znacznie większe koszty. Skuteczna pomoc proponowana w modelu może się przyczynić zarówno do znacznej redukcji kosztów alternatywnych, jak i do wzrostu ogólnego poziomu reintegracji społeczno-zawodowej osób bezdomnych. Implikuje to konieczność indywidualnego i ponadstandardowego podejścia do osoby bezdomnej, poprzez personalizację dla niej w ramach realizacji Indywidualnej Ścieżki Wychodzenia z Bezdomności "koszyka zintegrowanych usług".

Odpowiednio wcześniej zrealizowane działania na poziomie samorządu gminnego pozwalają efektywniej (nierzadko na poziomie znacznie niższych kosztów) i skuteczniej realizować założone cele, pomagając ludziom wyjść trwale z bezdomności czy też nie dopuszczając do powrotu do bycia bezdomnym. Należy wskazać, iż problemy społeczne nie występują w odosobnieniu. Bezdomność najczęściej stanowi konsekwencję szeregu innych problemów, które bezwzględnie ulegają znacznemu pogłębieniu w przypadku wystąpienia bezdomności. Bezdomność nigdy nie jest sama, towarzyszy jej szerokie spectrum innych problemów jednak istotne jest to, że jest priorytetowa do rozwiązania.

W przypadku wielu różnych typów problemów szacowane koszty przyjmą znacznie większą wartość, a rozwiązanie problemu bezdomności będzie bardziej czasochłonne. Koszty związane z bezdomnością odnoszą się przede wszystkim do kosztów ponoszonych przez gminę, która zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej ma określone szczegółowe zadania względem osób bezdomnych.

Często w skali całego roku budżetowego są to znaczne środki finansowe przeznaczane na miejsca noclegowe, pomoc finansowa o charakterze doraźnym i stałym, pomoc rzeczową. Niemniej, działania fakultatywne czy działania podejmowane w celu rozwiązania innych problemów są ponoszone przez inne JST lub są finansowe z budżetu państwa.

Warto też pamiętać o działaniach organizacji pozarządowych czy projektach finansowanych ze środków Unii Europejskiej, które również mają pomóc osobom bezdomnym w trudnym procesie jakim jest trwałe wychodzenie z bezdomności.

Zapewnienie lokalu mieszkalnego dla bezdomnych generuje oszczędności w wielu obszarach usług dostarczanych świadczeniobiorcom pomocy społecznej.

Zapewnienie lokalu mieszkalnego osobom bezdomnym znacznie zwiększa prawdopodobieństwo znalezienia zatrudnienia oraz wzrostu dochodu. Implikuje to korzyści dla jednostki, ale również państwa poprzez oszczędności w wydatkach związanych z wypłacaniem świadczeń pieniężnych.

Osoby bezdomne potrzebujące znacznego wsparcia w postaci usług zdrowotnych generują większe koszty w porównaniu z osobami, które nie są bezdomne, potrzebują analogicznego wsparcia.

W niektórych przypadkach uzyskanie statusu lokatora może stanowić podstawę do ubiegania się o inne rodzaje pomocy uprzednio niedostępnej.

REKOMENDACJA:

Realizacja modelu nie wymaga dokonania zmian organizacyjnych, opiera się na posiadanych zasobach gminy i zasobach partnerów. Jest bezkosztowa, ponieważ przewidziane zadania wpisują się w zadania przewidziane w obowiązujących aktach prawnych i ich aktach wykonawczych. Wymaga natomiast, w zakresie innowacji, współpracy partnerskiej do realizacji modelu i zastosowania indywidualnych zintegrowanych usług skierowanych do osoby bezdomnej oraz upowszechniania rozwiązywania problemu bezdomności społeczności lokalnej.

SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA REALIZACJĘ MODELU

Problem bezdomności w społeczności lokalnej jest na ogół znany, niestety nadal impulsem do zainteresowania bezdomnością są zdarzenia, które powodują zagrożenie życia bezdomnego lub bezpośrednie zagrożenia ładu i porządku publicznego lub bezpieczeństwa mieszkańców gminy. Skutkami najczęściej mieszkańcy obarczają „odpowiedzialne instytucje i służby”, co nie sprzyja tworzeniu lokalnych koalicji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Z pewnością lęk i wrogość wobec bezdomnych nie rozwiązuje problemu, nie redukuje poczucia krzywdy społecznej u bezdomnych i nie pomniejsza szkód społecznych jakie wywołuje bezdomność.

Brak akceptacji społeczności lokalnej dla problemu bezdomności utrudnia bardzo znacząco skuteczną pomoc w wyjściu z bezdomności. Osoby bezdomne stają się bardzo często „niewidzialne” w kontekście społecznym, omija się je szerokim łukiem, ewentualnie zadając pytanie: Czy wesprzeć bezdomnego i dać mu jedzenie lub pieniądze?

Pomoc dla bezdomnych skupia się na działaniach interwencyjnych.

System pomaga utrzymać status quo.

Nie zamarną, nie zginą z głodu, ale nadal będą bezdomni.

Analizując, problem bezdomności możemy zadać pytania:

- ? Skąd mieszkańcy gminy mają mieć wiedzę na temat bezdomności?
- ? Jak mają reagować i jak pomagać spotkanemu bezdomnemu?

Najważniejszym elementem jest praca nad zmianą stereotypów związanych z bezdomnością. Utrwalone liczne negatywne stereotypy powodują, że osoby bezdomne doświadczają silnej stygmatyzacji. Stereotypy rodzą uprzedzenia, dyskryminację, i zjawisko trwałego wykluczenia społecznego.

Wskazać należy iż, tak naprawdę każde społeczeństwo nie akceptuje ludzi bezdomnych oraz traktuje ich podmiotowo, zdecydowanie nie darzy sympatią i co najważniejsze nie przyznaje im praw społecznych. Społeczność lokalna odmawia często bezdomnym prawa do wolności, akceptacji, do własnego zdania, miłości, szacunku, uznania. Stereotypowym zachowaniem naznacza problem bezdomności nędzą, dziwacznością, chorobą psychiczną, nienormalnością. Ważną kwestią jest to, żeby pamiętać iż problem ten dotyczy wszystkich. Każdego człowieka może spotkać podobny los i każdy bez wyjątku może się znaleźć się w swoim życiu w kryzysie bezdomności.¹¹

Praca instytucji wspierających osoby bezdomne nie przyniesie efektów jeśli nie zostaną podjęte jakiegokolwiek działania w odniesieniu do społecznego postrzegania bezdomności w celu przełamania negatywnych stereotypów, ważne jest podnoszenie świadomości społeczności lokalnej gminy w zakresie m.in. poniższych stwierdzeń.

Sytuacja życiowa każdego człowieka może doprowadzić do bezdomności.

Bezdomność nie musi być spowodowana uzależnieniami, przestępczością czy własnym wyborem.

Bezdomność to często wstyd i lęk przed powrotem do rodziny i miejsca zamieszkania po powrocie do Polski po niedanym zarobkowym wyjeździe zagranicznym.

Bezdomność to skutek niekorzystnej sytuacji gospodarczej w Polsce- zadłużenia często hipoteczne pod zastaw domu czy mieszkania, brak stałej pracy, niskie wynagrodzenia nie pozwalające na utrzymanie rodziny.

11. W. Drzeżdżon Społeczne i indywidualne uwarunkowania bezdomności. Zarys problematyki Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość Tom XI

Bezdomność to skutek niekorzystnej sytuacji gospodarczej w Polsce- zadłużenia często hipoteczne pod zastaw domu czy mieszkania, brak stałej pracy, niskie wynagrodzenia nie pozwalające na utrzymanie rodziny.

Bezdomność to tysiące ludzi w Polsce bez dostępu do mieszkania i często bez dach nad głową.

Bezdomność to nie problem do rozwiązania dla policji/ straży miejskiej i pomocy społecznej.

Bezdomność to załamanie się planu życiowego: rozpad rodziny, zerwanie więzów rodzinnych, nagła utrata pracy, nagła choroba (w tym psychiczna), zadłużenie finansowe, przemoc.

Bezdomni to ludzie, mieszkańcy, obywatele jak każdy z nas. Współczesny świat i jego dynamika, powoduje potęgowanie się problemów społecznych. Ważne jest, aby brać pod uwagę dobro człowieka zanim odwrócimy głowę od bezdomnego. Nie każda osoba bezdomna to zły człowiek, jak stereotypowo sądzimy. Są to często ludzie wykształceni, utalentowani i pełni empatii. Tylko niekiedy trzeba im pomóc w odpowiednim momencie ich życiowego kryzysu, po prostu podać rękę.

Wskazać należy, iż brak wiedzy społecznej dotyczącej problemu bezdomności nie wynika z braku dostępu do źródeł informacji, lecz z braku świadomości i motywacji do włączenia się w działania pomocowe, integrujące, akceptujące bezdomność na terenie gminy, w której się mieszka.

REKOMENDACJA:

Wprowadzenie działań mających na celu zwiększenie świadomości społeczności lokalnej o zagrożeniach powodujących wejście w bezdomność. Zachęcanie indywidualnych osób oraz przedsiębiorców do inicjowania oraz włączania się w akcje pomocowe dla osób bezdomnych. Przeprowadzanie pogadarek w szkołach z zakresu problematyki ubóstwa oraz bezdomności, w tym o zagrożeniach wynikających z bezdomności (treści odpowiednio dostosowane do wieku odbiorców).

W Gminnym Modelu Wychodzenia z Bezdomności lokalna społeczność gminy powinna realizować m.in. poniższe funkcje:

**FUNKCJA
INFORMACYJNA**

polega na dostarczaniu informacji pozwalających na zachowanie sprawności komunikacyjnej i kompetencji społecznej

**FUNKCJA
KOMUNIKACYJNA**

oznacza budowanie porozumienia, konstruktywne reagowanie w sytuacjach kryzysowych

**FUNKCJA
INTEGRACYJNA**

polega na budowaniu więzi między ludzkich, utożsamianiu się z społeczną odpowiedzialnością

**FUNKCJA
PARTYCYPACYJNA**

polega na braniu aktywnego udziału w życiu społecznym, angażowanie posiadanych zasobów w rozwój społeczny gminy

REKOMENDACJA:

Rekomendujemy wdrożenie do użytkowania modułu do zgłaszania problemów (w tym tych dotyczących bezdomności) działającego w ramach mobilnej aplikacji i strony internetowej miasta.

Jako przykład dobrej praktyki przedstawiamy moduł „Zgłoś problem”, który znajduje się zarówno na stronie internetowej www.bialapodlaska.pl, jak również w bezpłatnej aplikacji na telefony komórkowe i inne urządzenia mobilne. Jest przyjaznym, bardzo prostym a przy tym skutecznym narzędziem służącym zgłaszaniu i sprawnemu rozwiązywaniu najpilniejszych problemów mieszkańców Białej Podlaskiej. Po kliknięciu w zakładkę "Zgłoś problem" przechodzimy do wypełniania prostego formularza. Opisujemy podstawowe informacje, zaczynając od kategorii problemu i jego rodzaju (jeden z wskazanych alertów dotyczy bezdomności). Podajemy również swoje imię i nazwisko, numer kontaktowy oraz adres mailowy, na który dociera potwierdzenie zgłoszenia. Oprócz podstawowych informacji możemy wysłać także załącznik w postaci fotografii oraz lokalizacji, której dotyczy problem. Dzięki temu jego rozwiązanie jest jeszcze łatwiejsze i szybsze. Administrator po otrzymaniu zgłoszenia natychmiast przekazuje je osobom odpowiedzialnym w docelowej miejskiej jednostce organizacyjnej (w przypadku bezdomności są to właściwi pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej), które podejmują konkretne działania. Informacja o rozwiązany problemie dociera do osoby zgłaszającej i jest publikowana.

REKOMENDACJA:

Rekomendujemy przeprowadzenie społecznej kampanii informacyjnej na rzecz osób bezdomnych.

Po raz pierwszy Miasto Biała Podlaska przygotowało kampanię informacyjną, której celem jest uwrażliwienie mieszkańców na problemy zagrażające osobom bezdomnym w czasie zimy.

Przygotowane zostały plakaty informacyjne z apelem do mieszkańców, aby okresie zimowym nie zapominali o osobach samotnych, bezdomnych i informowali służby miejskie dzwoniąc pod wskazany numer telefonu straży miejskiej lub korzystając z miejskiej aplikacji telefony komórkowe i inne urządzenia mobilne. Plakaty zostały powieszone w autobusach komunikacji miejskiej, budynkach szkół i miejskich instytucji. Do przeprowadzenia kampanii Miasto wykorzystało również miejski portal internetowy oraz serwisy społecznościowe. Zaprosiło do włączenia się w kampanię lokalne media.

INNOWACYJNOŚĆ MODELU W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Rozwiązywanie problemu bezdomności i systemowe oraz powszechne wsparcie dedykowane osobom bezdomnym, jest obecnie jednym z bardzo ważnych zagadnień europejskiej polityki społecznej. Bezdomność nie jest zjawiskiem nowym towarzyszy społeczeństwu od zarania dziejów, nową cechą jest bardzo silne kształtowanie zupełnie nowych wymiarów bezdomności i jej skutków.

Wskazać należy iż, bezdomność jest bardzo dużym problemem do rozwiązania i powoduje konieczność zastosowania innowacji w jego rozwiązaniu i niwelowaniu jej skutków. Dotychczasowy system praktykowany w Polsce nie przynosi zamierzonych efektów do trwałego wyjścia z bezdomności.

Brak domu oznaczający mieszkanie „na ulicy”, na opuszczonych działkach, kątem u znajomych lub dalszej rodziny w placówkach „dla bezdomnych” i w różnych trudnych sytuacjach mieszkaniowych, czyni zabezpieczenie podstawowych potrzeb fizjologicznych i społecznych człowieka bardzo zależnym od jego stanu zdrowia, nastawienia innych ludzi, sposobu działania instytucji stojących na straży bezpieczeństwa publicznego m.in. policji oraz instytucji pomocowych. Zależność oznacza podatność na nadużycia w postaci wykluczenia z dostępu do realizacji prawa do świadczeń min: zdrowotnych, zabezpieczenia społecznego, mieszkaniowych, ubezpieczenia społecznego, edukacyjnych i innych.

Kryzys bezdomność jest jedną z najskrajniejszych i najbrutalniejszych form wykluczenia społecznego. Koreluje ze skrajnym ubóstwem, bezrobociem, niską intensywnością pracy, zatrudnieniem w szarej strefie, utratą zdrowia i zagrożeniem życia, problemami zdrowia psychicznego, karalnością, niemożliwością funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie.

Należy pamiętać, iż aktualnie społeczeństwo w Polsce coraz bardziej zdaje sobie sprawę z odpowiedzialności za życie gospodarcze i społeczne, szczególnie na poziomie lokalnym. Społeczeństwo obywatelskie nie jest tylko biernym podmiotem usług, lecz także jego obserwatorem i twórcą, wzmacniając partycypacyjny charakter lokalnej odpowiedzialności za dokonywanie zmian.

Innowacje społeczne, których głównym celem jest odpowiedź na problemy społeczne, dają możliwości wykorzystania właśnie potencjału obywatelskiego. Innowacje społeczne zawsze docierają tam, gdzie działania rządowe czy ustawowe nie docierają i nie spełniają należycie swoich funkcji. Wskazać należy iż innowacje społeczne posiadają w swojej istocie dużo wartości dodatnich, które często trudno określić w wartościach¹² liczbowych.

Istotnymi atrybutami innowacji społecznych są takie jej cechy, jak:

- ✓ Międzysektorowość, bo innowacje społeczne często przemieszczają się między sektorami. Innowacje społeczne występują na granicy między różnymi sektorami i angażują we wspólne działanie ludzi pracujących w różnych sektorach;
- ✓ Otwartość i współpraca, ponieważ innowacje społeczne często włączają i angażują dużą liczbę ludzi i organizacji społecznych;
- ✓ Działania oddolne to innowacje społeczne mające często charakter inicjatyw oddolnych i lokalnych; presumpcja i koprodukcja, coraz częściej granica między producentem i konsumentem się zaciera – mutualizm, czyli przekonanie, że indywidualne i zbiorowe samopoczucie można uzyskać jedynie na drodze wzajemnej pomocy, co możliwe jest dzięki np. nowych technologiom;
- ✓ Tworzenie nowych ról i relacji społecznych – innowacje społeczne są związane i rozwijane przez użytkowników, a nie dostarczane do i dla nich. Społeczne innowacje mogą być zatem określone na podstawie rodzaju związków, które tworzą. Innowacje społeczne mogą stworzyć nowe stosunki społeczne. W różnoraki sposób mogą prowadzić do nowych form zarządzania, nowych lepszych form wspólnego działania, poprawy integracji i uczestnictwa grup marginalizowanych, niedostatecznie reprezentowanych.
- ✓ Innowacje społeczne tworzą również nowe role dla użytkowników i beneficjentów, wzmacniając ich pozycje w społeczeństwie;

12. M. Kruk Innowacje społeczne odpowiedzią na lokalne problemy współczesnego społeczeństwa, Lublin 2016 r.

Lepsze wykorzystanie środków i zasobów – innowacje społeczne często pozwalają na lepsze wykorzystanie zasobów i aktywów, które w wielu sytuacjach mogłyby być zmarnowane lub niewykorzystane;

Rozwijanie zasobów i możliwości, wiele innowacji społecznych wyraźnie ma na celu rozwijanie możliwości beneficjentów, umożliwiającą zaspokojenie ich potrzeb w dłuższym okresie.¹³

Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności jest bezwzględnie rozwiązaniem innowacyjnym w zakresie rozwiązywania problemu bezdomności na poziomie lokalnym oraz niwelowania jego skutków. Jego innowacyjność przejawia się przede wszystkim w poniższych aspektach:

- Stworzenie gminnego koordynatora działań w zakresie kompleksowego wsparcia osób bezdomnych;
- Przełamanie bierności w rozwiązywaniu problemów społecznych przez efektywną współpracę partnerską;
- Podniesienie świadomości samorządu gminnego w zakresie konieczności podejmowania kompleksowych działań na rzecz problemu bezdomności;
- Wzrost wiedzy, kompetencji i umiejętności kadry instytucji i organizacji pracujących z osobami bezdomnymi;
- Zaangażowanie organizacji pozarządowych, sektora edukacji, biznesu, kościoła katolickiego, związków wyznaniowych w realizację działań na rzecz osób bezdomnych;
- Indywidualizacja planu pomocy osobie bezdomnej poprzez zastosowanie zintegrowanych usług;
- Mentoring wspierający wyjście z bezdomności to nowa usługa w rozwiązywaniu problemu bezdomności i wspierająca standardową działalność pracownika socjalnego;
- Nowatorski system mieszkań treningowych dla osób bezdomnych;
- Interdyscyplinarności pomocy osobie bezdomnej jako narzędzie trwałego wyjścia z bezdomności.
- "Szybie na miarę" – spersonalizowany plan trwałego wychodzenia z bezdomności oparty na zasobach i ograniczeniach.

13. W. Kwaśnicki Innowacje społeczne – nowy paradygmat czy kolejny etap w rozwoju kreatywności człowieka Warszawa 2015 r.

**Uchwała nr.....
RADY GMINY/MIASTA.....
z dnia.....**

**w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Pomocy Społecznej:
Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności na lata.....**

Na podstawie art. 18 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372) w związku z art. 110 pkt 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268) Rada Gminy/Miasta uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Lokalny Program Pomocy Społecznej - Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności na lata..... w treści stanowiącej załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi/Wójtowi .....

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

Uzasadnienie

Podstawą prawną opracowania i wdrażania lokalnego programu pomocy społecznej jest art. 110 pkt 10 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym rada gminy opracowuje i kieruje do wdrożenia lokalne programy pomocy społecznej.

Do obowiązkowych zadań nałożonych na samorząd przez ustawę o pomocy społecznej należy opracowanie i realizacja programów pomocy społecznej. Lokalny Program Pomocy Społecznej powstał w oparciu o ocenę występujących na terenie miasta/gminy zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej i diagnozę środowiska w celu zaspokojenia rozeznaczonych potrzeb osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.

POROZUMIENIE

o współpracy partnerskiej przy wdrażaniu Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności na terenie Gminy .....

zawarte w dniu ..... r. W .....

Pomiędzy:

1.(nazwa instytucji)..... z siedzibą w ..... NIP/KRS, REGON:....., reprezentowaną przez: (imię i nazwisko)..... (funkcja).....

2.(nazwa instytucji)..... z siedzibą w ..... NIP/KRS, REGON:....., reprezentowaną przez: (imię i nazwisko)..... (funkcja).....

3. (nazwa instytucji)..... z siedzibą w ..... NIP/KRS, REGON:....., reprezentowaną przez: (imię i nazwisko)..... (funkcja).....

zwanymi dalej „Partnerami”

PREAMBUŁA

Warunkiem skuteczności działań w obszarze pomocy społecznej jest integrowanie wszystkich interesariuszy wokół spraw gminy i umożliwienie aktywnego uczestniczenia w rozwiązywaniu problemów społecznych. Partnerska współpraca organów administracji publicznej, organizacji pozarządowych i kościelnych umożliwi właściwe ukierunkowanie i skoordynowanie pomocy na rzecz osób bezdomnych zapewniając jej kompleksowość i trwałość efektów.

Niniejsze porozumienie zostało zawarte pomiędzy instytucjami, organizacjami - Sygnatariuszami Porozumienia, którzy zadeklarowali chęć uczestnictwa we wdrażaniu Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności na terenie Gminy/Miasta ..... Mając na względzie, że współdziałanie zainteresowanych podmiotów przynosi najlepsze rezultaty, Sygnatariusze Porozumienia deklarują wolę wzajemnej partnerskiej współpracy w realizacji jego celów.

§ 1

Celem Porozumienia jest współpraca pomiędzy jego sygnatariuszami przy wdrażaniu Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności w celu zwiększenia efektywności i podniesienia jakości systemu rozwiązywania problemu bezdomności poprzez:

- 1) zapewnienie skoordynowanej i kompleksowej pomocy osobom bezdomnym, opartej na indywidualnych potrzebach odbiorców i nakierowanej na trwałe wychodzenie z bezdomności;
- 2) stałe monitorowanie i diagnozę zagrożeń dotyczących osób, środowisk i zjawisk wynikających z szeroko rozumianego problemu bezdomności na terenie Gminy/Miasta.....;
- 3) włączenie się w realizację Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności i zapewnienie kompleksowej oferty pomocowej dla bezdomnych;
- 4) wdrażanie narzędzi pracy i standardów usług świadczonych w pracy z osobami bezdomnymi i w placówkach udzielających pomocy osobom bezdomnym;
- 5) wypracowywanie i propagowanie nowych narzędzi pracy z osobami bezdomnymi i zagrożonymi bezdomnością;
- 6) edukację społeczności lokalnej oraz środowisk opiniotwórczych w celu rzetelnego rozumienia przyczyn, skutków oraz dróg wychodzenia z bezdomności.

§ 2

1. Sygnatariusze Porozumienia realizując misje statutowe swoich instytucji/organizacji, kierują się zasadami pomocniczości, uczciwej konkurencji, jawności, zaufania, innowacyjności, zaangażowania, otwartości na zmiany, efektywności, równości praw, odpowiedzialności i suwerenności Stron, postanawiają wspierać się wzajemnie w zakresie realizacji celów Porozumienia.
2. Sygnatariusze Porozumienia zgodnie oświadczają, że dołożą wszelkich starań by przyjęte na siebie zobowiązania wykonać z należyłą starannością.
3. Sygnatariusze Porozumienia zobowiązują się do dzielenia się doświadczeniem i wiedzą poprzez wymianę informacji, konsultacje merytoryczne, organizację warsztatów, szkoleń, seminariów i konferencji.
4. Sygnatariusze Porozumienia podejmują wspólnie działania niezbędne do rozpoznania potrzeb społeczności lokalnej wynikających z problemu bezdomności i wspólnie planują działania służące zaspokojeniu tych potrzeb.

5. Sygnatariusze Porozumienia podejmują działania na rzecz lokalnych instytucji i organizacji działających w obszarze bezdomności poprzez wspólne przygotowywanie i realizację projektów oraz pozyskiwanie środków finansowych na ich realizację.
6. Sygnatariusze Porozumienia aktywnie uczestniczą w pracach zespołów i grup tematycznych.
7. Członkowie zespołów i grup mogą zaprosić inne osoby do uczestniczenia w pracach zespołów i grup tematycznych.
8. Podział obowiązków i zadań między Sygnatariuszami Porozumienia będzie wynikał z opracowanych w trakcie spotkań partnerskich planów i harmonogramów pracy oraz umów partnerskich przy realizacji konkretnych projektów. Decyzję, co do sposobu podejmowania konkretnych działań podejmują Sygnatariusze Porozumienia skupieni w grupie realizującej dane działania.

§ 3

1. Podpisanie niniejszego porozumienia tworzy platformę o nazwie Porozumienie o współpracy przy wdrażaniu Gminnego Modelu Wychodzenia z Bezdomności na terenie Gminy/Miasta .....
2. Sygnatariusze Porozumienia powołują Zespół Koordynacyjny odpowiedzialny za koordynację i monitorowanie realizacji podejmowanych działań.
3. W skład Zespołu Koordynacyjnego wchodzi po jednym przedstawicielu desygnowanym przez każdego z Sygnatariuszy. Zespół wybiera ze swojego grona Przewodniczącego Zespołu, który kieruje pracami Zespołu oraz reprezentuje Sygnatariuszy Porozumienia na zewnątrz. Przewodniczący Zespołu utrzymuje stały, bieżący kontakt z Sygnatariuszami Porozumienia.

§ 4

1. Porozumienie jest otwarte dla wszystkich zainteresowanych współpracą i może zostać rozszerzone o kolejnych partnerów, których współdziałanie wpłynie pozytywnie na rozwiązywanie problemów w obszarze bezdomności.
2. Wystąpienie z Porozumienia może nastąpić w każdym czasie.
3. Wystąpienie Sygnatariusza nie powoduje rozwiązania Porozumienia, Porozumienie obowiązuje nadal pomiędzy pozostałymi Sygnatariuszami.
4. Porozumienie zostaje zawarte na czas nieokreślony.
5. Porozumienie ulega rozwiązaniu w przypadku wyrażenia takiej woli przez Sygnatariuszy Porozumienia.

§ 5

Niniejsze Porozumienie nie powoduje powstania zobowiązań finansowych ze strony Sygnatariuszy Porozumienia, o ile nie będą one wynikiem odrębnej umowy lub porozumienia.

§ 6

1. Wszelkie zmiany treści niniejszego Porozumienia wymagają zgody wszystkich Sygnatariuszy Porozumienia wyrażonej w formie pisemnej w postaci aneksu, pod rygorem nieważności.

2. Propozycje zmian do niniejszego Porozumienia może zgłosić każdy z Sygnatariuszy Porozumienia.

3. Sygnatariusze Porozumienia będą dążyć do polubownego rozwiązywania sporów na drodze mediacyjnej, zainicjowanej przez zainteresowaną Stronę. Zostanie powołany Zespół Mediacyjny, w skład którego wejdą przedstawiciele każdej ze Stron. Jeśli spory nie zostaną rozstrzygnięte w drodze mediacji, będą rozstrzygane przez sąd właściwy z uwagi na siedziby Sygnatariuszy.

§ 7

W sprawach nieuregulowanych treścią Porozumienia obowiązują przepisy Kodeksu Cywilnego i innych właściwych przepisów prawa krajowego.

§ 8

Porozumienie sporządzono w ..... jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdego z Sygnatariuszy.

§ 9

Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania przez wszystkich Sygnatariuszy.

ZAŁĄCZNIK 2

PARTNERZY:

PODPISY I PIECZĄTKI: